

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

Szczecin, dnia 23 grudnia 2021 r.

Poz. 5894

UCHWAŁA NR XXV/220/2021 RADY POWIATU CHOSZCZEŃSKIEGO

z dnia 15 grudnia 2021 r.

w sprawie przyjęcia „Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Choszczeńskiego na lata 2021-2024”

Na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 7 oraz art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2020 r. poz. 920 ze zm.) oraz art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2021 r. poz. 710 ze zm.), Rada Powiatu w Choszczynie uchwala co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Choszczeńskiego na lata 2021-2024” stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu w Choszczynie.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego.

Przewodniczący Rady Powiatu

Eugeniusz Nykiel

Załącznik
do Uchwały Nr XXV/220/2021
Rady Powiatu Choszczeńskiego
z dnia 15 grudnia 2021 r.

POWIATOWY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
POWIATU CHOSZCZEŃSKIEGO
NA LATA 2021-2024

Opracował:
Wydział Inwestycji i Zamówień Publicznych
Starostwo Powiatowe w Choszcznie

Spis treści

1.	Wstęp	1
2.	Podstawa prawna opracowania Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami	1
3.	Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	2
4.	Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	13
4.1.	Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami... 13	
4.1.1.	Krajowy Program Ochrony Zabytków na lata 2019-2022.....	13
4.1.2.	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030.....	13
4.2.	Relacje Powiatowego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa	14
4.2.1.	Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030	14
4.2.2.	Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego	15
5.	Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	16
5.1.	Relacje Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie Powiatu Choszczeńskiego	16
5.1.1.	Strategia Rozwoju Powiatu Choszczeńskiego na lata 2016 – 2030	16
5.1.2.	Strategia Rozwoju Turystyki Powiatu Choszczeńskiego na lata 2021 – 2024 z perspektywą na lata 2025 – 2029 – Uchwała Nr XXI/190/2021 Rady Powiatu Choszczeńskiego.....	16
5.1.3.	Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2017 – 2020 z perspektywą do 2024 r.....	16
5.2.	Charakterystyka Powiatu Choszczeńskiego	18
5.2.1.	Zarys historii obszaru Powiatu Choszczeńskiego.....	18
5.2.2.	Położenie geograficzne.....	20
5.2.3.	Ochrona Przyrody.....	20
5.2.4.	Parki Narodowe	20
5.2.5.	Park Krajobrazowe	20
5.2.6.	Pomniki Przyrody	20
5.2.7.	Rezerваты Przyrody	21
5.2.8.	Obszar Natura 2000	21
5.2.9.	Obszar Chronionego Krajobrazu	21
5.2.10.	Krajobraz Kulturowy.....	22
5.2.11.	Zabytki nieruchome.....	22
5.2.12.	Zabytki ruchome.....	25
5.2.13.	Stanowiska archeologiczne.....	25
5.2.14.	Zabytki w zbiorach muzealnych i innych.....	25
6.	Ocena stanu dziedzictwa kulturowego. Analiza szans i zagrożeń.....	26
7.	Założenia programu opieki nad zabytkami.....	27

7.1. Priorytety Programu Opieki nad Zabytkami	32
8. Kierunki działań i zadania służące realizacji celów Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Choszczeńskiego.....	33
9. Cele Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami.....	29
9.1. Instrumenty prawne i instytucjonalne.....	29
9.2. Instrumenty finansowe	29
9.3. Monitoring działania programu	30
10. Spis załączników	30

1. Wstęp

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami jest dokumentem polityki administracyjnej w zakresie podejmowanych działań dotyczących inicjowania, wspierania i koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Stanowi podwalinę współpracy między samorządem powiatowym, samorządami gminnymi, właścicielami zabytków i Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Współpraca ta, powinna przynieść lokalnej społeczności wymierne korzyści – zachowanie naszego dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń.

Główną ideą Programu jest wytyczenie kierunków pozwalających osiągnąć odczuwalną i akceptowaną społecznie poprawę w zakresie stanu zachowania i utrzymania obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie Powiatu Choszczeńskiego. Niezwykle ważnym jest, aby działania czynione w tych kierunkach były wykonywane przy czynnym i świadomym współudziale społeczności lokalnej.

Powiat Choszczeński to obszar wartościowy pod względem krajobrazu kulturowego ukształtowany na przestrzeni kilku wieków przez działalność ludzi zamieszkujących ten region. Uwypuklenie wartości dziedzictwa kulturowego na naszym terenie oraz wykorzystanie istniejących zasobów do upowszechniania kultury, pobudzenia tożsamości lokalnej poprzez kultywowanie wspólnej historii oraz stworzenie bazy turystycznej w oparciu o dziedzictwo kulturowe oraz promowanie Powiatu Choszczeńskiego w tym zakresie, to główne cele. Zadaniem Programu jest także utrzymanie istniejących zasobów w stanie niepogorszonym oraz opracowanie mechanizmów hamujących ich dalszą degradację. Rozwój Powiatu Choszczeńskiego na bazie tych zasobów stanowi jeden z głównych priorytetów polityki regionalnej Powiatu Choszczeńskiego, zawarty w opracowywanej Strategii Powiatu Choszczeńskiego na lata 2016-2030.

Istotne znaczenie w Programie odgrywa postulat pobudzenia w mieszkańcach świadomość wspólnoty kulturowej i wzmocnienie ich tożsamości z miejscem zamieszkania. Uwrażliwienie na przedmiotowe kwestie, chociażby poprzez zaplanowane działania o charakterze informacyjnym i edukacyjnym, powinno spowodować poprawę stanu zachowania zasobów dziedzictwa kulturowego. Natomiast upowszechnienie wiedzy o zabytkach oraz eksportowanie i promowanie dóbr kultury powiatu w kraju i poza jego granicami może znacznie przyczynić się do zwiększenia zainteresowania regionem pod względem turystycznym, co w konsekwencji przełoży się również na lokalną gospodarkę. Ponadto wspólna dbałość o zachowanie wartości kulturowych zacieśnia więzy, sprzyja integracji i minimalizuje niektóre negatywne skutki globalizacji.

Obowiązkiem Samorządu Powiatu Choszczeńskiego jest podnoszenie świadomości społecznej w zakresie opieki nad zabytkami oraz efektywne usprawnianie mechanizmów regulujących te kwestie. Zaplanowane działania będą skierowane głównie na zahamowanie procesów degradacji zabytków i w miarę możliwości doprowadzenie do poprawy ich stanu, przy jednoczesnym zwiększeniu atrakcyjności zabytków poprzez turystyczne zagospodarowanie walorów przyrodniczych Powiatu Choszczeńskiego z równoległym budowaniem baz wiedzy o lokalnych zasobach dziedzictwa kulturowego.

2. Podstawa prawna opracowania Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami został opracowany w związku z realizacją ustawowych zadań powiatu wynikających z ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2020 r. poz. 920 t.j. z późn. zm.) oraz zadań o charakterze ochronnym z ustawy dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2021 r. poz. 710 t.j. z późn. zm.). Zgodnie z art. 4 ust. 1 pkt 7 ustawy o samorządzie powiatowym, powiat

wykonuje określone ustawami zadania publiczne o charakterze ponadgminnym w zakresie kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Mają one charakter komplementarny i dotyczą tych celów, których z określonych względów nie można realizować na szczeblu powiatu. Równolegle, w myśl art. 87 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, ustawodawca zobowiązał zarządy powiatów do sporządzania czteroletnich powiatowych programów opieki nad zabytkami:

Art. 87. 1. Zarząd (...), powiatu (...) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.

2. Programy, o których mowa w ust. 1, mają na celu, w szczególności:

- 1) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 2) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 3) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 4) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 5) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 6) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. (...) Powiatowy (...) program opieki nad zabytkami przyjmuje (...) rada powiatu (...), po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

4. Programy, o których mowa w ust. 3, są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

5. Z realizacji programów zarząd (...) powiatu (...) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się (...) radzie powiatu (...).

6. Sprawozdanie z realizacji wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami jest przekazywane Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i właściwemu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w celu jego wykorzystania przy opracowywaniu, aktualizacji i realizacji krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Polski system prawny gwarantuje ochronę całości dziedzictwa kulturowego (materialnego i niematerialnego), tworząc szereg regulacji zarówno na poziomie ustawowym, jak i na poziomie aktów wykonawczych. Ochrona zabytków została zapisana w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.), jako obowiązek Państwa oraz każdego obywatela. Regulują to następujące zapisy:

Art. 5. Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju.

Art. 6. 1. Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju.

Art. 86. Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa.

Głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami jest ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz.U z 2021 r. poz. 710 t.j. z późn. zm.).

Zgodnie z zapisami tej ustawy ilekroć w programie mowa o niżej wymienionych pojęciach należy przez to rozumieć:

Art. 3. Użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) zabytek - nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
- 2) zabytek nieruchomy - nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt 1;
- 3) zabytek ruchomy - rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt 1;
- 4) zabytek archeologiczny - zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;
- 5) instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami - instytucję kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;
- 6) prace konserwatorskie - działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań;
- 7) prace restauratorskie - działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań;
- 8) roboty budowlane - roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku;
- 9) badania konserwatorskie - działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;
- 10) badania architektoniczne - działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;
- 11) badania archeologiczne - działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;
- 12) historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny - przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
- 13) historyczny zespół budowlany - powiązaną przestrzennie grupę budynków wyodrębnioną ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
- 14) krajobraz kulturowy - przestrzeń historycznie ukształtowaną w wyniku działalności człowieka, zawierającą wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze;
- 15) otoczenie - teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Art. 4. Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;

- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Art. 5. Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Art. 6. 1. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

- 1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:
 - a) krajobrazami kulturowymi,
 - b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
 - c) dziełami architektury i budownictwa,
 - d) dziełami budownictwa obronnego,
 - e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
 - f) cmentarzami,
 - g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
 - h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 2) zabytki ruchome będące, w szczególności:
 - a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
 - b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
 - c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
 - d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
 - e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2019 r. poz. 1479),
 - f) instrumentami muzycznymi,
 - g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
 - h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:
 - a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
 - b) cmentarzyskami,
 - c) kurhanami,
 - d) reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Art. 7. Formami ochrony zabytków są:

- 1) wpis do rejestru zabytków;
- 1a) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;
- 2) uznanie za pomnik historii;
- 3) utworzenie parku kulturowego;
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

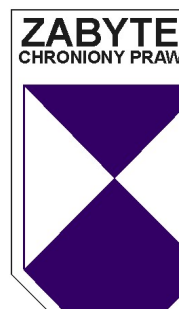
Na terenie Powiatu Choszczeńskiego nie znajdują się żadne obiekty uznane w Rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 września 2010 r. za Pomnik Historii.

Rejestr zabytków nieruchomych i ruchomych stanowi kolejno załącznik nr 1 i nr 2 do niniejszego Programu.

Art. 12. 1. Starosta, w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, może umieszczać na zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru znak informujący o tym, iż zabytek ten podlega ochronie.

2. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, wzór i wymiary znaku, o którym mowa w ust. 1.
3. Rozporządzenie powinno określić formę graficzną znaku, wyróżniającą się wśród innych znaków, z uwzględnieniem dotychczas używanego wzoru, a także pisemną informację, że dany obiekt jest zabytkiem i podlega ochronie.

Wzór znaku umieszczonego na obiektach zabytkowych określa Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. z 2004 r. Nr 30, poz. 259).

Rys. 1. Wzór znaku umieszczanego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków.

Art. 18. 1. Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, strategii rozwoju ponadlokalnego, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację Inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu

lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

2. W strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa w ust. 1, w szczególności:

- 1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
- 3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami.

Art. 21. Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.

Art. 22. 1. Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.

2. Wojewódzki konserwator zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.
3. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.
4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.
5. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:
 - 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
 - 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
 - 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.
6. Właściwy dyrektor urzędu morskiego prowadzi ewidencję zabytków znajdujących się na polskich obszarach morskich w formie zbioru kart ewidencyjnych.

Zasady finansowania opieki nad zabytkami regulują następujące przepisy ustawy:

Art. 71. 1. W zakresie sprawowania opieki nad zabytkami osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna posiadająca tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego finansuje prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy tym zabytku.

2. Sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny, określony w ust. 1, posiada jednostka samorządu terytorialnego, jest zadaniem własnym tej jednostki.

Art. 72. Na zasadach i w trybie określonych odrębnymi przepisami, prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach będących w posiadaniu jednostek organizacyjnych, zaliczanych do sektora finansów publicznych, są finansowane ze środków finansowych przyznanych odpowiednio przez dysponentów części budżetowych bądź jednostki samorządu terytorialnego, którym podlegają te jednostki.

Art. 73. Osoba fizyczna, jednostka samorządu terytorialnego lub inna jednostka organizacyjna, będąca właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadająca taki zabytek w trwałym zarządzie albo będąca właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa, może ubiegać się o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru albo prac konserwatorskich lub restauratorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa.

Art. 74. 1. Dotacja na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez:

- 1) ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego ze środków budżetu państwa, z części, której dysponentem jest minister
- 2) wojewódzkiego konserwatora zabytków ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest wojewoda.

Art. 75. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego lub wojewódzki konserwator zabytków może udzielić dotacji osobom bądź jednostkom, o których mowa w art. 73, na podstawie umowy zawartej z tymi osobami lub jednostkami.

Art. 76. 1. Dotacja może być udzielona na dofinansowanie:

- 1) nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, ustalonych na podstawie kosztorysu zatwierdzonego przez wojewódzkiego konserwatora zabytków, które zostaną przeprowadzone w roku złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji lub w roku następującym po roku złożenia tego wniosku;
 - 2) nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, które zostały przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji;
 - 3) nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich lub restauratorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa, ustalonych na podstawie kosztorysu zatwierdzonego przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, które zostaną przeprowadzone w roku złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji lub w roku następującym po roku złożenia tego wniosku.
2. Wniosek o udzielenie dotacji, o której mowa w ust. 1 pkt 2, wnioskodawca może złożyć po przeprowadzeniu wszystkich prac lub robót przy zabytku wpisanym do rejestru, określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Art. 77. Dotacja może obejmować nakłady konieczne na:

- 1) sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
- 2) przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;
- 3) wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
- 4) opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- 5) wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego;
- 6) sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
- 7) zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- 8) stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- 9) odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- 10) odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;
- 11) odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- 12) modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- 13) wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;

- 14) uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych;
- 15) działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
- 16) zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt 7-15;
- 17) zakup i montaż instalacji przeciwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Art. 78. 1. Dotacja może być udzielona w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru.

2. Jeżeli zabytek, o którym mowa w ust. 1, posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych dotacja może być udzielona do wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.
3. W przypadku, jeżeli stan zachowania zabytku, o którym mowa w ust. 1, wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku, dotacja może być również udzielona do wysokości 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.
4. Łączna wysokość dotacji udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego i wojewódzkiego konserwatora zabytków nie może przekraczać wysokości dofinansowania określonej w ust. 1-3.
5. Dotacja, o której mowa w art. 74. ust. 2, jest udzielana we wnioskowanej wysokości 100% nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich lub restauratorskich.

Art. 79. 1. Przy rozpatrywaniu wniosków o udzielenie dotacji nie mają zastosowania przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego.

2. Dochodzenie przez organy, o których mowa w art. 74, należności wraz z odsetkami w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych z tytułu niewykorzystania lub wykorzystania niezgodnego z przeznaczeniem udzielonej dotacji następuje w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Art. 80. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) szczegółowe warunki i tryb udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru,
- 2) dane i informacje zawarte we wnioskach o udzielenie dotacji oraz dokumentację niezbędną do rozpatrzenia tych wniosków,
- 3) dokumenty niezbędne do zawarcia umowy oraz elementy umowy o udzielenie dotacji,
- 4) dokumenty niezbędne do rozliczenia umowy – uwzględniając konieczność określenia okresu, który musi upłynąć zanim możliwe będzie udzielenie kolejnej dotacji celowej na dofinansowanie prac przy tym samym zabytku, zorganizowania w ciągu roku budżetowego co najmniej jednego naboru wniosków o udzielenie dotacji, ogłoszenia informacji o naborach, zapewnienia wszechstronnej oceny działań, na wykonanie których ma być udzielona dotacja, oraz zapewnienia celowości i racjonalności wydatkowania środków publicznych.

Art. 81. 1. W trybie określonym odrębnymi przepisami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków może być udzielona przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

2. Dotacja, w zakresie określonym w art. 77, może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków.

Art. 82. 1. Łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru, udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, nie może przekraczać wysokości 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

2. Dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru jest zadaniem z zakresu administracji publicznej.
3. W celu zapewnienia realizacji postanowień określonych w ust. 1 organy uprawnione do udzielania dotacji prowadzą wykazy udzielonych dotacji oraz informują się wzajemnie o udzielonych dotacjach.

Rada Powiatu w Choszcznie uchwałą Nr XXX/256/2018 z dnia 16 października 2018 r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz uchwałą Nr IV/32/2019 z dnia 15 lutego 2019 r. Rady Powiatu Choszczeńskiego zmieniającą uchwałę w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, stworzyła możliwość otrzymania przez właścicieli obiektów zabytkowych dotacji na dofinansowanie nakładów koniecznych na wykonanie niżej wymienionych prac.

Do roku 2021 roku Powiat Choszczeński udzielił dotacji na prace zabezpieczające i remontowo – budowlane przy zabytkach:

Tabela 1. Wykaz udzielonych dotacji na prace zabezpieczające i remontowo – budowlane przy zabytkach.

Rok udzielenia dotacji	Obiekt	Nr rejestru	Zakres prac	Wnioskodawca	Informacja o przekazanych kwotach dotacji
2019	Kościół parafialny pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Choszcznie	A-614	Konserwacja wątków ceglanych budynku kościoła	Parafia Rzymskokatolicka pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Choszcznie	100 000,00 zł
2020	Empora polichromowana budynku kościoła pw. św. Trójcy w Rakowie	B-372	Konserwacja empory	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Jadwigi w Zieleniewie	45 000,00 zł
2020	Kościół w Radaczewie	A-621	Wykonanie dokumentacji budowlano –	Parafia Rzymskokatolicka pw. św.	5 000,00 zł

			konserwatorskiej do odbudowy kościół w Radaczewie	Andrzeja Boboli w Piaseczniku	
--	--	--	--	----------------------------------	--

W celu zahamowania procesów degradacji zabytku i doprowadzenie do poprawy stanu jego zachowania Powiat Choszczeński zrealizował prace zabezpieczające remontowo-budowlane przy zabytku:

Rok udzielenia dotacji	Obiekt	Zakres prac	Wnioskodawca	Informacja o przekazanych kwotach dotacji
2017	Pałac Myśliwski służący za siedzibę Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego im. Marii Grzegorzewskiej w Niemieńsku	Remont poszycia dachu wraz z naprawą konstrukcji drewnianej oraz odnowienie pokrycia tarasów w obiekcie	Powiat Choszczeński	Całkowity koszt zadania: 1 445 484,46 Kwota dotacji: 1 156 386,55

Zgodnie z art. 87.1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zarząd (...) powiatu (...) sporządza na okres 4 lat (...) powiatowy (...) program opieki nad zabytkami.

2. Programy, o których mowa w ust. 1, mają na celu, w szczególności:

- 1) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
 - 2) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
 - 3) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
 - 4) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
 - 5) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
 - 6) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.
3. Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.
4. Programy, o których mowa w ust. 3, są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym.
5. Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.
6. Sprawozdanie z realizacji wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami jest przekazywane Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i właściwemu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w celu jego wykorzystania przy opracowywaniu, aktualizacji i realizacji krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Powiat Choszczeński posiada Powiatowy Plan Ochrony Zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych znak ZK.5560.6.2013 III.Z-1/2013 zatwierdzony przez Zachodniopomorskiego

Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie oraz Wojewodę Zachodniopomorskiego opracowany zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2004 r. Nr 212, poz. 2153).

Ponadto w celu zapewnienia działań związanych z zachowaniem wartości zabytków i utrzymaniem ich w jak należyłym stanie, a także w celu upowszechniania wiedzy o zabytkach, zgodnie z art. 102-105 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2021 r. poz. 710 t.j. z późn. zm.), Starosta w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków może ustanowić społecznego opiekuna zabytków.

Zgodnie z zapisami niniejszej ustawy, a w szczególności:

Art. 102 ust. 3 Społecznym opiekunem zabytków może być osoba, która posiada pełną zdolność do czynności prawnych, nie była karana za przestępstwa popełnione umyślnie oraz posiada wiedzę w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

4. Zadania społecznego opiekuna zabytków może wykonywać również osoba prawna lub inna jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej.

Art. 103. 1. Społecznego opiekuna zabytków ustanawia, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, starosta właściwy dla miejsca zamieszkania (siedziby) kandydata na społecznego opiekuna zabytków.

2. Na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków starosta cofa ustanowienie społecznego opiekuna zabytków, jeżeli opiekun przestał spełniać wymagania określone w art. 102 ust. 3 lub niewłaściwie wykonuje swoje zadania.

3. O ustanowieniu społecznego opiekuna zabytków lub cofnięciu takiego ustanowienia starosta zawiadamia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

4. Starosta prowadzi listę społecznych opiekunów zabytków.

Art. 104. Społeczny opiekun zabytków jest uprawniony do pouczania osób naruszających przepisy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Art. 105. 1. Osobie fizycznej pełniącej funkcję społecznego opiekuna zabytków starosta wydaje legitymację społecznego opiekuna zabytków, która zawiera jego zdjęcie, imię, nazwisko i miejsce zamieszkania, datę wydania legitymacji oraz podpis z podaniem imienia i nazwiska, a także stanowiska służbowego osoby upoważnionej do wydania legitymacji.

2. Osobie prawnej lub innej jednostce organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej, pełniącej funkcję społecznego opiekuna zabytków, starosta wydaje zaświadczenie, które zawiera informację o nadaniu uprawnień opiekuna, nazwę i siedzibę tej osoby lub jednostki, datę wydania zaświadczenia oraz podpis z podaniem imienia i nazwiska, a także stanowiska służbowego osoby upoważnionej do wydania zaświadczenia.

Realizacja zadań w zakresie kultury i ochrony zabytków jest jednym z podstawowych zadań nałożonych na samorządy i zostały one określone w ustawie z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U z 2020 r. poz. 920 t. j.) w art. 4 ust. 1 pkt 7, jako zadanie publiczne o charakterze ponadgminnym wykonywane przez powiat w tym w zakresie kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Inne uregulowania prawne związane z ochroną nad zabytkami zostały zawarte w następujących przepisach:

Ustawy:

1. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2020 r. poz. 1990 t.j. z późn. zm.).
2. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2020 r. poz. 1333 t.j. z późn. zm.).
3. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2021 r. poz. 741 t.j. z późn. zm.).
4. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2020 r. poz. 1219 t.j. z późn. zm.).
5. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2021 r. poz. 1098 t.j.).
6. Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2020 r. poz. 194 t.j. z późn. zm.).
7. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2020 r. poz. 1057 t.j. z późn. zm.).
8. Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2020 r. poz. 902 t.j. z późn. zm.).
9. Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2019 r. poz. 1479 t.j.).
10. Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2020 r. poz. 164 t.j. z późn. zm.).

Rozporządzenia:

1. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. z 2004 r. Nr 30, poz. 259).
2. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 1 kwietnia 2004 r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych (Dz. U. z 2004 r. Nr 71, poz. 650).
3. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytku za granicę (Dz. U. z 2011 r. Nr 89, poz. 510).
4. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 12 maja 2004 r. w sprawie odznaki "Za opiekę nad zabytkami" (Dz. U. z 2004 r. Nr 124, poz. 1304 z późn. zm.).
5. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2021 r. poz. 56 t. j.).
6. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz.U. z 2021 poz. 81 t. j.).
7. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2004 r. Nr 212, poz. 2153).
8. Rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. z 2021 r. poz. 731).

Inne:

1. Europejska Konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego sporządzona w La Valetta dnia 16 stycznia 1992 r. (Dz. U. z 1996 r. Nr 120, poz. 564);

2. Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r. (Dz. U. z 1976 r. Nr 32, poz. 190).

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

4.1.1. Krajowy Program Ochrony Zabytków na lata 2019-2022

Głównym celem projektu Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami 2019 - 2022 jest stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami, który w okresie 4 lat realizowany będzie we współpracy z państwowymi instytucjami kultury i organami administracji publicznej poprzez trzy cele szczegółowe, podzielone na kierunki działania, tj.:

Cel szczegółowy 1: „Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego”, podzielony na kierunki działania:

1. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym;
2. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym;

Cel szczegółowy 2: „Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami”, podzielony na kierunki działania:

1. Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami;
2. Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego;

Cel szczegółowy 3: „Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa”, podzielony na kierunki działania:

1. Upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa i jego wartości;
2. Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami.

4.1.2 Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r. Strategia ta jest zbiorem wspólnych wartości, zasad współpracy rządu i samorządów oraz partnerów społeczno-gospodarczych na rzecz rozwoju kraju i województw. Dokument określa systemowe ramy prowadzenia polityki regionalnej zarówno przez rząd wobec regionów, jak i wewnątrz regionalne. Odegra on w nadchodzących latach ważną rolę w procesie programowania środków publicznych, w tym funduszy UE.

- KSSR 2030 r. kładzie nacisk na zrównoważony rozwój całego kraju, czyli zmniejszanie dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego różnych obszarów, głównie miejskich i wiejskich.
- W strategii przewidziano skuteczniejszą identyfikację potrzeb rozwojowych wszystkich obszarów kraju, a także efektywniejsze rozpoznanie zasobów jakimi dysponują, wskazanie wyzwań i barier rozwojowych. Takie podejście przełoży się na lepsze dopasowanie narzędzi interwencji (np. programów) do możliwości i potencjałów rozwojowych poszczególnych obszarów kraju.
- Jednym z celów KSRR jest zapewnienie większej spójności rozwojowej Polski przez wsparcie obszarów słabszych gospodarczo. Dlatego w dokumencie wskazano obszary strategicznej interwencji (OSI), które otrzymają szczególne wsparcie (będą to obszary zagrożone trwałą marginalizacją, miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, Śląsk i tereny Polski wschodniej).

- Strategia wspiera konkurencyjność regionów i zakłada kontynuację działań zmierzających do podniesienia jakości kapitału ludzkiego i społecznego oraz rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności. W związku z tym wspierane będą lokalne przedsiębiorstwa.
- W strategii istotny nacisk położono na rozwijanie kompetencji administracji publicznej. Chodzi o umiejętności niezbędne do prowadzenia skutecznej polityki rozwoju, w szczególności na terenach o niskim potencjale rozwojowym, a zwłaszcza wspieranie powiązań między lokalnym i regionalnym sektorem publicznym a światem biznesu i nauki.
- W dokumencie przewidziano zwiększenie roli i odpowiedzialności samorządów lokalnych jako podmiotów decydujących o polityce rozwoju w skali lokalnej. Strategia tworzy warunki do większego angażowania się samorządów gminnych i powiatowych w realizację wspólnych projektów i we współpracę ponad granicami administracyjnymi. Ponadto KSRR 2030 prezentuje:
- jak dostosować się do zmian, które dzieją się wokół nas, by Polska była świadomym, odnoszącym korzyści uczestnikiem procesu globalizacji;
- jak wykorzystać atuty regionu – w tym zasoby ludzkie i naturalne, zalety lokalizacyjne i instytucjonalne - do jego rozwoju;
- mechanizmy współpracy pomiędzy: rządem, samorządem regionalnym, lokalnym, które umożliwiają ukierunkowanie krajowych i regionalnych strumieni finansowych na realizację powstających oddolnie wizji i planów rozwoju.

Zmiany demograficzne i starzenie się społeczeństwa będą miały znaczący wpływ na zmianę zapotrzebowania na konkretne usługi publiczne, w tym społeczne i zdrowotne i rodzaj infrastruktury społecznej. Rosnąca liczba osób o szczególnych potrzebach (seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami) już teraz powoduje, że stają się one coraz istotniejszą grupą konsumentów. Szczególne znaczenie w tym kontekście mają działania poprawiające dostępność przestrzeni, dóbr i usług, które zwiększają udział np. osób starszych czy osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym. Kluczowa jest również poprawa dostępności infrastruktury zdrowotnej, w szczególności na obszarach zagrożonych trwałą marginalizacją.

Głównym obszarem oddziaływania polityki regionalnej w tym zakresie będzie poprawa dostępności przestrzeni publicznej oraz usług publicznych zarówno w aspekcie architektonicznym, jak też informacyjnym i komunikacyjnym. Będzie to możliwe poprzez modernizację lub poprawę istniejącej infrastruktury społecznej. Poprawa dostępności obejmie nie tylko infrastrukturę w ramach służby zdrowia oraz edukacji, ale również obiekty turystyczne, sportowe, tereny rekreacyjne oraz zabytki i miejsca kultury. Szczególnie istotne będzie realizowanie działań w tym zakresie na obszarach małych miast i na wsi, gdzie poziom dostępności przestrzennej jest zdecydowanie niższy niż w pozostałej części kraju. Dostępna przestrzeń publiczna przyczyni się do wykorzystania potencjału wszystkich mieszkańców, integrację międzypokoleniową, poprawę bezpieczeństwa i nowe możliwości rozwoju gospodarczego regionów.

4.2. Relacje Powiatowego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa

4.2.1. Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030

Podstawowym dokumentem, określającym kierunki polityki rozwoju i cele, które powinny być osiągnięte w horyzoncie 2030 r., jest przyjęta w dniu 28 czerwca 2019 r. uchwałą nr VIII/1000/19 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego.

Sformułowana w niej wizja rozwoju regionu zmierza do uzyskania w perspektywie roku 2030 celów rozwojowych zapewniających wyższą jakość życia mieszkańców regionu, w oparciu o potencjał nowoczesnej gospodarki. Znajduje to wyraz w misji województwa, którą jest: „Pomorce Zachodnie – lider niebieskiego i zielonego wzrostu zapewniającego wysoką jakość życia mieszkańców.”

SRWZ identyfikuje obszary priorytetowe dla których sformułowano cele strategiczne polityki rozwoju województwa zachodniopomorskiego wyznaczające ścieżkę do osiągnięcia zamierzonej wizji rozwoju regionu w perspektywie roku 2030. Wszystkie kierunkowe działania sektorowe realizowane w ramach szerokiego obszaru aktywności samorządu województwa pozostają zbieżne z tym strategicznym wyborem, lub też stanowią jego dopełnienie.

I. Cel strategiczny – Otwarta społeczność

Świadomi mieszkańcy i zaangażowane społeczności otwarte i przygotowane na wyzwania przyszłości.

1.1 Wzmocnienie potencjału demograficznego i funkcji rodziny

1.2 Włączenie społeczne i zapewnienie szans rozwojowych wszystkim mieszkańcom regionu

1.3 Rozwój wspólnotowości i tworzenie kapitału społecznego

II. Cel strategiczny – Dynamiczna gospodarka

Kształtowanie wysokiej jakości życia mieszkańców oraz wzmacnianie konkurencyjności regionu

2.1 Rozwój potencjału gospodarczego województwa w oparciu o inteligentne specjalizacje

2.2 Wzmocnienie gospodarki wykorzystującej naturalne potencjały regionu

2.3 Udoskonalenie strategicznego zarządzania rozwojem gospodarczym regionu

III. Cel strategiczny – Partnerski region

Silna Pozycja i aktywna rola w relacjach międzyregionalnych i transgranicznych

4.1 Wzmocnienie pozycji regionu w basenie Morza Bałtyckiego

4.2 Rozwój relacji z landami niemieckimi i aglomeracją berlińską

4.3 Wykorzystanie potencjału makroregionu Polski Zachodniej

4.2.2. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego

Plan jest dokumentem o charakterze regionalnym i stanowi jeden z elementów szerokiego podejścia do planowania strategicznego, szczególnie w kontekście koordynacji działań polityki przestrzennej. Określa m.in. uwarunkowania i kierunku rozwoju województwa w zakresie organizacji struktury przestrzennej (sieć osadnicza), infrastruktury technicznej i społecznej, ochrony środowiska czy lokalizacji inwestycji celu publicznego. Plan uchwalany jest przez sejmik województwa i uwzględnia m.in. założenia koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju oraz strategię rozwoju województwa.

Obowiązujący plan został przyjęty Uchwałą Nr XVII/214/20 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 24 czerwca 2020 r. po przeprowadzeniu procedury zmiany planu z 2010 r. Opublikowany w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego w dniu 27 lipca 2020 r. Poz. 3564. Zmiana planu zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego miała na celu dostosowanie głównego dokumentu planistycznego województwa do nowych uwarunkowań, które zaistniały od momentu uchwalenia pierwszej edycji tego dokumentu.

Najważniejszym celem w zakresie ochrony dziedzictwa i krajobrazu kulturowego jest zahamowanie degradacji obiektów zabytkowych i dóbr kultury współczesnej oraz zachowanie i kształtowanie krajobrazu kulturowego jako cennego elementu kultury, przyczyniającego się do atrakcyjności obszaru, wpływającej na jakość życia mieszkańców i wzrost walorów turystycznych. Ochrona najcenniejszych obiektów i obszarów kulturowo-krajobrazowych przed degradacją oraz ich rewaloryzacja stanowią jedne z najistotniejszych działań budujących ład przestrzenny.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1 Relacje Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie Powiatu Choszczeńskiego

5.1.1 Strategia Rozwoju Powiatu Choszczeńskiego na lata 2016 – 2030

Powyższy dokument zawiera długookresowy plan działania, określający strategiczne cele rozwoju Powiatu Choszczeńskiego, przyjmując takie kierunki działania, które są niezbędne dla realizacji przyjętych zamierzeń rozwojowych. Strategia Rozwoju Powiatu Choszczeńskiego to podstawa do właściwego zarządzania powiatem, do ubiegania się o środki zewnętrzne, zwłaszcza z Unii Europejskiej. Ustalenia zawarte w strategii stanowią też podstawę do prowadzenia przez władze powiatu długookresowej polityki rozwoju społeczno-gospodarczego. Wskazuje ona, jakie są najważniejsze do rozwiązania problemy gospodarcze, społeczne, infrastrukturalne i ekologiczne, na których powinna być skoncentrowana Rada Powiatu Choszczeńskiego w założonym horyzoncie czasowym.

Strategia Rozwoju Powiatu Choszczeńskiego na lata 2016-2030 określa pięć obszarów strategicznego rozwoju Powiatu Choszczeńskiego:

1. Rozwój infrastruktury technicznej i społecznej.
2. Rozwój konkurencyjnej gospodarki lokalnej i rynku pracy.
3. Wzrost tożsamości i spójności społecznej mieszkańców Powiatu Choszczeńskiego.
4. Rozwój turystyki oraz zachowanie i ochrona wartości przyrodniczych.
5. Rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich.

5.1.2 Strategia Rozwoju Turystyki Powiatu Choszczeńskiego na lata 2021 – 2024 z perspektywą na lata 2025 – 2029 – Uchwała Nr XXI/190/2021 Rady Powiatu Choszczeńskiego

Strategia Rozwoju Turystyki Powiatu Choszczeńskiego jest dokumentem sektorowym, mającym wpływać na rozwój turystyki na terenie Powiatu Choszczeńskiego, jako jednej z najbardziej interdyscyplinarnych dziedzin gospodarki. Jest to dokument spójny ze „Strategią Rozwoju Powiatu Choszczeńskiego”, oraz dokumentami strategicznymi na poziomie samorządu lokalnego. W dokumencie dokonano analizy stanu obecnego w zakresie turystyki oraz w dziedzinach bezpośrednio lub pośrednio związanych z turystyką. Określono mocne i słabe strony oraz zidentyfikowano szanse i zagrożenia w zakresie turystyki. Wyznaczono misję, wizję i cele strategiczne.

Turystyka to szansa Powiatu Choszczeńskiego na pobudzenie życia gospodarczego, kulturalnego i społecznego. Zajmuje znaczącą pozycję jako jedną z możliwości aktywizacji zawodowej ludzi, oraz szansa rozwoju dla małych miejscowości o znaczeniu kulturalnym i krajoznawczym.

Strategia Rozwoju Turystyki Powiatu Choszczeńskiego powstała na podstawie analizy walorów Powiatu Choszczeńskiego mających znaczenie dla turystyki oraz na podstawie i z uwzględnieniem szeregu opracowań: analitycznych, programowych, planistycznych, projektowych i promocyjnych dotyczących Powiatu Choszczeńskiego oraz dokumentów programowych poszczególnych gmin wchodzących w skład Powiatu Choszczeńskiego. W opracowaniu korzystano również z dokumentów zewnętrznych dotyczących Województwa Zachodniopomorskiego oraz całego kraju.

5.1.3 Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2017 – 2020 z perspektywą do 2024 r.

„Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2017-2020 z perspektywą do 2024 r.” został opracowany w związku ze zmianą ustawy Prawo ochrony środowiska, wprowadzającą nowy sposób realizacji polityki ochrony środowiska. Podstawowym celem sporządzania niniejszego Programu jest określenie celów i kierunków, mających wpływ na poprawę stanu środowiska na

terenach Powiatu Choszczeńskiego zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Dokument ten stanowi podstawę funkcjonowania systemu zarządzania środowiskiem na szczeblu powiatowym. Ujęty w nim szeroki zakres zadań z uwzględnieniem obszarów interwencji, powinien ułatwić w przyszłości podmiotom ubiegającym się o środki zewnętrzne, wykazanie zgodności z lokalnym dokumentem strategicznym.

Sporządzenie Programu Ochrony Środowiska Powiatu Choszczeńskiego jest ściśle związane z realizacją krajowej polityki ochrony środowiska na szczeblu powiatowym w zgodzie z założeniami najważniejszych dokumentów strategicznych i programowych. Program zawiera analizę stanu poszczególnych elementów środowiska dla każdego z następujących obszarów interwencji:

1. Ochrona klimatu i jakości powietrza;
2. Zagrożenia hałasem;
3. Pola elektromagnetyczne;
4. Gospodarowanie wodami;
5. Gospodarka wodno-ściekowa;
6. Zasoby geologiczne;
7. Gleby;
8. Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów;
9. Zasoby przyrodnicze;
10. Zagrożenia poważnymi awariami.

Powiat Choszczeński może poszczycić się szerokim spektrum gatunków zarówno flory jak i fauny, które zasiedliły się na obszarze Powiatu, przyczyniając się do zwiększenia atrakcyjności regionu.

Tabela 2. Formy ochrony przyrody w Powiecie Choszczeńskim w liczbach (stan na dzień 31.12.2020 r.).

Lp.	Forma ochrony przyrody	Liczba	Powierzchnia (ha)
1.	Parki narodowe	1	1 900,70
2.	Rezerваты przyrody	5	118,50
3.	Parki krajobrazowe	1	474,05
4.	Obszary chronionego krajobrazu	5	69 963,39
5.	Obszary Natura 2000 OSO	3	78 259,92
6.	Obszary Natura 2000 SOO	7	28 944,126
7.	Pomniki przyrody	140	-
8.	Stanowiska dokumentacyjne	0	-
9.	Użytki ekologiczne	40	167,43
10.	Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	0	-

Źródło: GUS – Bank Danych Lokalnych, RDOŚ w Szczecinie, GDOŚ – Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody.

5.2 Charakterystyka Powiatu Choszczeńskiego

5.2.1 Zarys historii obszaru Powiatu Choszczeńskiego

Najwcześniejsze wiadomości pisane, odnoszące się do przeszłości ziem wchodzących w skład Powiatu choszczeńskiego, pochodzą z XIII wieku. Był to okres powstania wielkiej własności ziemskiej i związanych z tym nadań uposażeń dla opactw zakonnych. Od 1232 r. opactwo cysterskie w Kołbaczu zajmowało północno-zachodnie ziemie powiatu. Od 1250 r. południowo-zachodnim skrawkiem powiatu władało opactwo Sióstr Cystersek z Owińska k/Poznań. W środku tego regionu w 1237 r. osadzone zostało opactwo joannitów z siedzibą w Korytowie, a w 1286 r. opactwo cystersów z klasztorem w Bierzwniku.

Do Polski Ziemię Choszczeńską przyłączył Mieszko I w latach 963-967 w trakcie walk na Pomorzu Zachodnim. Przez kilkadziesiąt lat związki z Polską były na tyle niestale, że Bolesław Krzywousty wcielił Ziemię Choszczeńską do Polski ponownie ok. 1122 r., uznając ją za ważny strategicznie skrawek polskiej granicy zachodniej. W okresie rozbicia dzielnicowego Polski (od 1138 r.) Ziemia Choszczeńska wchodziła w skład Księstwa Wielkopolskiego. Druga połowa XIII wieku przyniosła zasadnicze zmiany w układzie sił politycznych i położeniu samej Ziemi Choszczeńskiej.

W wyniku podziału dzielnicowego księżęta śląscy posiadali Ziemię Lubuską, którą stracili z powodu sporów i uciekania się o pomoc do margrabiów niemieckich. Margrabiowie Brandenburscy Jan i Otto zajęli ją w trzeciej ćwierci XIII wieku, wykorzystując spór o okolice Choszczna i Zamęcina między joannitami z Korytowa i cystersami z Kołbacza. Od tej pory Ziemia Choszczeńska należała do Nowej Marchii. W XIII wieku nadawano osadom prawa miejskie według wzorów miasta Magdeburga w drodze tzw. lokalizacji. Pierwsza wzmianka o Choszcznie pojawia się 1 kwietnia 1269 r. z okazji zjazdu margrabiów z Mszczujem II pod niemiecką już nazwą „Arnswalde”, co oznacza tyle, co „Adlerswalde”, czyli „orli las”. Nie zachował się przywilej lokacyjny Choszczna. Pośrednio poznajemy go z potwierdzenia w 1445 r. Miastem (civitas) nazwane jest po raz pierwszy 6 czerwca 1289 r. W XIV i XV w. Polska podejmowała próby odzyskania utraconego terytorium. Władysław Łokietek, wspomagany przez oddziały litewskie podczas wyprawy w 1326 r. doprowadził do spustoszenia Nowej Marchii, w tym prawdopodobnie obszaru Ziemi Choszczeńskiej. Potem starania o jej odzyskanie podjął także Kazimierz Wielki. W XV w. Ziemia Choszczeńska kilkakrotnie przechodziła z rąk do rąk. W latach 1402-1454 władał nią Zakon Krzyżacki. Po zwycięstwie na polach Grunwaldu w 1410 r. Polacy i Pomorzanie dotarli tu pustosząc Recz, Bierzwnik, Choszczno, Korytowo i Krzęcin. W 1433 r. po najeździe wojsk husyckopolskich na krótko Ziemia Choszczeńska była podporządkowana Polsce. W marcu 1437 r. wróciła do państwa zakonnego na mocy polsko-krzyżackiego układu pokojowego. Kiedy Krzyżacy zaczęli przygotowywać się do wojny z Polską w 1454 r. potrzebowali pieniędzy na zaciąg wojska i sprzedali Nową Marchię za kwotę 40.000 guldenów elektorowi brandenburskiemu Fryderykowi II. Ziemia Choszczeńska trafiła pod panowanie Hohenzollernów. Do początku XVII wieku wewnętrznie ustabilizowana Nowa Marchia została odbudowana ze zniszczeń wojennych. W XVI wieku, po przeniesieniu joannitów z Chwarszczan do Świdwina, Choszczno staje się miastem powiatowym.

W 1632 r. doszczętnie zniszczono: Barnim, Krzęcin, Grabowiec i Sulibórz. Armia szwedzka spaliła w 1636 r. Stradzewo i Raduń, a rok później przemarsz wojsk cesarskich zostawił pogorzeliska Choszczna i Recza. Ziemia Choszczeńska przez wieki, z krótkimi okresami pokoju, była miejscem przemarszów wojsk. W pogoni za Szwedami w 1657 r. hetman Stefan Czarniecki dotarł na teren Brandenburgii po drodze zdobywając Recz, Pomień, Stradzewo i Raduń. Na początku XVIII w. przeszły tędy wojska Augusta II Sasa w pościgu za Stanisławem Leszczyńskim. W XVII wieku Powiat Choszczeński (Kreis Arnswalde) tworzył nadal jeden z powiatów Nowej Marchii. Pod koniec wieku jego teren był rozleglejszy. Obejmował swoim zasięgiem 5 miast (Choszczno, Recz, Drawno, Pełczyce i Ińsko) oraz 3 domeny państwowe utworzone z posiadłości zakonnych (Bierzwnik, Recz, Pełczyce). Teren powiatu dzielił się w zasadzie na trzy grupy własnościowe. Największe pod

względem obszaru były posiadłości szlacheckie. Na drugim miejscu stały domeny państwowe, na trzecim miejscu uplasowały się trzy miasta: Choszczno, Recz i Drawno. W wyniku wojen oraz licznych pożarów mocno zniszczone były miasta powiatu. Rozwój gospodarczy daje się zauważyć w XVIII wieku. Ludność miast powiatu choszczeńskiego utrzymywała się w dużym stopniu z uprawy roli. Drugim ważnym źródłem utrzymania było rzemiosło. W Choszcznie od czasów średniowiecza działały cechy: piekarzy, rzeźników, piwowarów, szewców, krawców, siodlarzy oraz szereg innych mniej licznych. Głównym źródłem utrzymania dla ludności miejskiej było tkactwo. W Reczu istniało 40 warsztatów tkackich.

W XVIII i XIX w. Nowa Marchia znalazła się w obrębie Królestwa Pruskiego. Choszczno było miastem garnizonowym, stacjonowały w nim różne formacje pruskiego wojska. Od 1815 r. Powiat Choszczno należał do rejencji we Frankfurcie nad Odrą. Władzę powiatową reprezentował urząd landrata. W XIX wieku obserwuje się, mimo różnych zahamowań, dość znaczny rozwój ekonomiczny powiatu we wszystkich dziedzinach gospodarki. W wielu majątkach ziemskich istniały drobne zakłady o charakterze przemysłowym: cegielnie, wapienniki, gorzelnie, mleczarnie, cukrownie. Z innych zakładów przemysłowych należy wymienić fabrykę maszyn i odlewnię żelaza. Powiat Choszczno był jednym z pierwszych powiatów prowincji brandenburskiej, który jeszcze przed I wojną światową został zelektryfikowany. Około 1850 r. powstała w Choszcznie fabryka zapalek, a przed II wojną światową rozwinęła się drobna wytwórczość przemysłowa – wytwórnia szczotek, papy, tartak i torfownia.

W historii Ziemi Choszczeńskiej na uwagę zasługują losy Ziemi Pełczyckiej, która do XVI w. była typowym obszarem pogranicza polsko-brandenbursko-pomorskiego. W trakcie kilkusetletnich konfliktów politycznych i zbrojnych tereny te zmieniają często swą przynależność państwową. Raz są we władaniu władców polskich, to znów stanowią domenę nowo marchijskich książąt Brandenburgii, lub są własnością suwerenów zachodniopomorskich z dynastii Gryfitów. Także, na krótko, Ziemią Pełczycką włada Państwo Krzyżackie. Po wojnach napoleońskich i częściowej zmianie pruskiego systemu prawnoadministracyjnego, Pełczyce zostają włączone do okręgu Powiatu choszczeńskiego, który podporządkowano urzędowi rejencyjnemu we Frankfurcie n/Odrą. Fakt włączenia Pełczyc do Powiatu choszczeńskiego sankcjonuje przynależność miasteczka do okręgu choszczeńskiego, datującą się od drugiej połowy XVI w. Stan ten jednak nie trwa długo. Po nowej reformie administracji pruskiej z roku 1816 Pełczyce wyłączone zostają z Powiatu choszczeńskiego i dołączone do Powiatu myśliborskiego, do którego należeć będą do roku 1975. Powstanie silnej władzy króla Prus na początku XVIII w. stwarza mieszczaństwu pełczyckiemu możliwości uwolnienia się od ucisku i bezprawia, jakie wywiera w miasteczku od prawie 200 lat feudalny ród von Waldow. Od 1723 r., kiedy Pełczyce weszły w skład domeny królewskiej, tworzą się warunki sprzyjające rozwojowi miasteczka. W tym czasie przebudowie ulega kościół – średniowieczną świątynię o układzie halowym przerobiono na obiekt w stylu barokowym, na planie krzyża greckiego z czterema barokowymi szczytami.

Podobnie jak inne obszary Pomorza Zachodniego, Ziemia Choszczeńska w czasie wojny była miejscem pracy niewolniczej zorganizowanej przez hitlerowców dla tysięcy obcokrajowców przywiezionych z krajów okupowanych. Największą liczbę robotników przymusowych stanowili Polacy przywiezieni z Generalnej Guberni i innych dzielnic Polski. W granicach Państwa Polskiego Ziemia Choszczeńska znowu znalazła się dopiero w 1945 r. Walki z silnym niemieckim zgrupowaniem dowodzonym przez gen. Voigta rozgrywały się od 29 stycznia do 3 marca 1945 r. 31 stycznia wojska radzieckie zdobyły Bierzwnik, 8 lutego – Krzęcin i Recz, a 22 lutego – Choszczno.

W czasie wojny na terenie Choszczna działał obóz jeniecki Oflag IIB, którego więźniami byli m.in. Leon Kruczkowski oraz mjr Henryk Sucharski. Miasto Choszczno i cały obszar Ziemi Choszczeńskiej były wyludnione i zniszczone w ok. 95 proc.

W styczniu 1999 r. po wejściu w życie nowej reformy administracyjnej (ustawy o utworzeniu powiatów i nowych województw) powstał nowy Powiat Choszczeński, wchodzący w skład województwa zachodniopomorskiego. Do nowego powiatu weszły gminy: Choszczno, Drawno, Recz, Pełczyce, Bierzwnik i Krzęcin.

5.2.2 Położenie geograficzne

Powiat Choszczeński położony jest w południowo wschodniej części województwa zachodniopomorskiego. Od strony południowego zachodu graniczy z Powiatem Myśliborskim, natomiast od północnego zachodu z Powiatem Stargardzkim, od strony wschodniej Powiat Choszczeński graniczy z Powiatem Wałeckim, a od południa z Powiatem Strzelecko-drezdeneckim należącym do województwa lubuskiego.

5.2.3. Ochrona Przyrody

Na podstawie przepisów o ochronie przyrody za tereny objęte formami ochrony przyrody uznaje się parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary NATURA 2000, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo – krajobrazowe, oraz ochronę gatunkową roślin, zwierząt i grzybów.

5.2.4 Parki Narodowe

Na terenie Powiatu Choszczeńskiego znajduje się Drawieński Park Narodowy utworzony w 1990 r. Powierzchnia całkowita Drawieńskiego Parku Narodowego wynosi 11 535,66 ha z czego 1 9730,05 ha leży w Powiecie Choszczeńskim na terenie gmin Drawno i Bierzwnik.

Drawieński Park do najbardziej malowniczy i wartościowy przyrodniczo fragment Równiny Drawskiej, dużego obszaru sandrowego na Pojezierzu Pomorskim. Na terenie parku ochronie podlegają wszystkie składniki przyrody ożywionej i nieożywionej. Szczególnie cenne są drzewostany dębowe i bukowe.

Z obszarem Parku i otuliny związana jest bezpośrednio zlewnia rzeki Drawy o powierzchni 567 km². Rzeka Drawa ma bardzo wysokie walory turystyczne i chętnie jest wykorzystywana do spływów kajakowych. Z uwagi na zbyt dużą presję ograniczono ilość kajaków, które mogą spływać rzeką Drawą, w celu ograniczenia wpływu na jakość rzeki.

5.2.5 Park Krajobrazowe

Powiat Choszczeński zasięgiem obejmuje niewielki obszar Barlineckiego Parku Krajobrazowego. Park ten został ustanowiony uchwałą NR XIX/232/20 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 21 września 2020 r. w sprawie Barlineckiego Parku Krajobrazowego.

Powierzchnia Barlineckiego Parku Krajobrazowego wynosi 11 694,29 ha, z czego 474,05 ha znajduje się na terenie gminy Pełczyce w Powiecie Choszczeńskim.

Szczególnymi celami ochrony Parku jest m.in. ochrona ekosystemów Puszczy Barlineckiej i doliny rzeki Płoni, jarów i wąwozów ze znajdującymi się tam skałami, ochrona obiektów tradycyjnego budownictwa szkieletowego, układów zieleni komponowanej, starych drzewostanów dębowych.

5.2.6 Pomniki Przyrody

Na obszarze Powiatu Choszczeńskiego znajduje się 131 pomników przyrody, w następującym rozłożeniu na gminy Powiatu: gmina Bierzwnik – 12, gmina Choszczno – 48, gmina Drawno – 24, gmina Krzęcin – 12, gmina Pełczyce – 29, gmina Recz – 6. Są to m.in. dęby szypułkowe i bezszypułkowe, lipy szerokolistne, buki, graby zwyczajne.

5.2.7 Rezerваты Przyrody

Na terenie Powiatu Choszczeńskiego znajduje się 5 rezerwatów przyrody, o łącznej powierzchni 118,3535 ha.

Tabela 3. Rezerваты przyrody znajdujące się na terenie Powiatu Choszczeńskiego.

Lp.	Gmina	Lokalizacja/nazwa rezerwatu	Zakres ochrony	Powierzchnia (ha)
1.	Bierzwnik	Łasko	150-letni las bukowo-sosnowy	16,98
		Wyspa na jeziorze Bierzwnik	Kłóć wiechowata	1,10
		Źródłiska skrzypowe	Skrzyp olbrzymi o wysokości 1,5-2,0 m	1,1435
2.	Recz	Grądowe Zbocza	Rezerwat florystyczny z grądem zachodnio-polskiego tzw. Lasu z drzewostanem budowanym przez dąb szypułkowy i grad, z domieszką buka oraz charakterystycznym składem runa	33,28
3.	Drawno	Torfowisko Konotop	Rezerwat torfowiskowy w gm. Drawno i gm. Bierzwnik.	65,85

5.2.8 Obszar Natura 2000

Na terenie Powiatu Choszczeńskiego występują specjalne obszary ochrony siedlisk Natura 2000, są to m.in.: „Dolina Iny koło Recza”, „Jezioro Lubie i Dolina Drawy”, „Lasy Bierzwnickie”, „Uroczyska Puszczy Drawskiej”, „Ostoja Barlinecka”, „Dolina Płoni i Jezioro Miedwie”, „Pojezierze Ińskie”, dyrektywa ptasia: „Lasy Puszczy nad Drawą”, „Puszcza Barlinecka”, „Ostoja Ińska”.

5.2.9 Obszar Chronionego Krajobrazu

Obszar Chronionego Krajobrazu D (Choszczno – Drawno)

Obszar ten znajduje się w województwie zachodniopomorskim, w Powiecie Choszczeńskim, na terenach gmin: Drawno, Recz, Choszczno. Należy on do nadleśnictwa Drawno, a część jego granic pokrywa się z granicami Drawieńskiego Parku Narodowego i jego otuliny. Obejmuje okolice Drawna wraz z jeziorami, tereny Czarnych Gajów, dolinę Drawy, okolice Recza i południową część doliny Iny. W granicach tego obszaru mieści się Rezerwat Przyrody "Grądowe Zbocza".

Teren Obszaru Chronionego Krajobrazu Choszczno – Drawno obejmuje ok. 22,5 tys. ha. Najwięcej w jego strukturze jest użytków rolnych stanowiących 65%. Kolejne są lasy – 31% i najmniej wody wynoszące 4%.

Obszar Chronionego Krajobrazu (Dominikowo – Niemieńsko)

Obszar Chronionego Krajobrazu "Dominikowo – Niemieńsko" mieści się jak sama nazwa wskazuje na terenach między dwiema wsiami: Dominikowo i Niemieńsko. Na osi między nimi leży osada Gładysz. Obszar obejmuje część Borów Dominikowskich oraz część Polany Drawieńskiej obok Drawieńskiego Parku

Narodowego. Obszar Chronionego Krajobrazu "Dominikowo – Niemieńsko" powstał w roku 2000 i zajmuje teren o powierzchni 5 756 ha.

Obszar Chronionego Krajobrazu F (Bierzwnik)

Obszar Chronionego Krajobrazu "Bierzwnik" położony jest na terenie Puszczy Drawskiej, na terenach gmin: Bierzwnik, Choszczno, Krzęcin i Drawno. Teren Obszaru Chronionego Krajobrazu został ustanowiony w 1998 r. i zajmuje w całości teren 28094 ha, głównie teren dorzecza rzeki Korytnicy – lewy dopływ Drawy. Proporcje zagospodarowania terenu kształtują się następująco: tereny leśne stanowią 11685 ha, wody – 2300 ha, a reszta, czyli tereny rolnicze (pola, łąki, nieużytki) to 14339 ha.

Obszar Chronionego Krajobrazu C (Barlinek)

Obszar stanowi otulinę Barlinecko – Gorzowskiego Parku Krajobrazowego. Obejmuje on bezodpływowe jeziora i rynny polodowcowe. Ekosystemy rozmieszczone są mozaikowo z przewagą użytków rolnych. Występują również mokradła, zbiorowiska leśne o charakterze naturalnym oraz godne zachowania stanowiska unikalnej flory i fauny. Teren ten bogaty jest w gatunki chronione i zagrożone, takie jak: ramienica zwyczajna, grązel żółty, grzybień biały, kruszczyk błotny, rosiczka okrągłolistna, pierwiosnek lekarski, kalina koralowa. Szczególnym walorem tego obszaru jest fauna związana z wodami – występują tutaj stanowiska lęgowe ptaków wodno – błotnych, siedliska gatunków objętych ochroną strefową. Powierzchnia obszaru wynosi ok. 3,5 tys. ha, w tym lasów – ok. 3 tys. ha.

Obszar chronionego krajobrazu E Korytnica Rzeka

Obszar Chronionego Krajobrazu "Korytnica Rzeka" położony jest w gminie Drawno na terenie Puszczy Drawskiej, wzdłuż doliny rzeki Korytnicy. Obszar Chronionego Krajobrazu został ustanowiony w 1998 r. i zajmuje teren 3970 ha, a celem utworzenia tego obszaru była ochrona leśno – jeziornego krajobrazu puszczy.

5.2.10 Krajobraz Kulturowy

Pomimo utraty zasadniczej części zabudowy do najcenniejszych należy zespół urbanistyczny Starego Miasta w Choszcznie i Reczu. Czytelny jest układ miejski wyznaczony przez ulice i rynek staromiejski, w granicach wyznaczonych przez średniowieczne obwarowania miejskie. W Bierzwniku oraz w Pełczycach zachowały się klasztory pocysterskie, natomiast w zabudowie pozostałych miejscowości i wsi dominują budowle kościelne i zespoły rezydencjonalne dworsko-parkowe.

W krajobrazie kulturowym Powiatu Choszczeńskiego wyraźnie zapisały się losy Ziemi Pełczyckiej, która do XVI w. była typowym obszarem pogranicza polsko-brandenbursko-pomorskiego.

5.2.11 Zabytki nieruchome

Do najcenniejszych obiektów zabytkowych w poszczególnych gminach Powiatu Choszczeńskiego należą:

Gmina Bierzwnik:

Znaczącym zabytkiem wczesnego gotyku jest klasztor pocysterski założony w 1294 r. Z pierwotnego kompleksu klasztornego do dziś przetrwały: wschodnia część kościoła, wschodnie i południowe skrzydło klasztorne, fragment południowej elewacji kościoła oraz browar klasztorny (ruina). Na uwagę zasługują także:

- kościół pw. Matki Boskiej Królowej Polski w Klasztorzem;
- kościół pw. Św. Jadwigi w Zieleniewie;

- chata (nr 28, d. 49) w Kolsku z XIX w.

Gmina Choszczno:

W Choszcznie w kartach historii z pewnością zapisały się obwarowania miejskie: barbakan Bramy Kamiennej – rondel przedbramia z XV w., mury obronne z XIV-XV w. – fragmenty: północny, południowy i zachodni. Atrakcją miasta jest kościół gotycki p.w. Narodzenia Najświętszej Marii Panny z XIV w. wybudowany przez joanitów w stylu gotyckim, a także zespół szpitalny przy ul. Niedziałkowskiego (m.in. willa- obecnie oddział rehabilitacji). Na uwagę zasługują także:

- kościół pw. Matki Boskiej Częstochowskiej w Chełpie;
- kościół pw. Św. Teresy od Dzieciątka Jezus w Kołkach;
- kościół pw. Św. Stanisława Kostki w Korytowiu;
- kościół pw. Św. Andrzeja Boboli w Piaseczniku;
- kościół pw. Matki Boskiej Szkaplerznej w Raduniu;
- kościół pw. Św. Antoniego z Padwy w Rzecku;
- kościół pw. Matki Boskiej Ostrobramskiej w Sławęcinie;
- kościół pw. Matki Boskiej Częstochowskiej w Stradzewie;
- kościół pw. Św. Trójcy w Suliszewie;
- kościół pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Zamęcinie;
- park dworski w Gleźnie;
- pałac z parkiem wraz z dziedzińcem gospodarczym w Korytowiu;
- park dworski w Radaczewie;
- park podworski w Starym Klukomiu;
- zespół dworsko-parkowy w Stradzewie (dwór wraz z parkiem oraz gołębnik i stajnia);
- park dworski w Wardyniu (ruina dworu oraz park).

Gmina Drawno:

Ciekawą atrakcją Drawna są zlokalizowane na Górze Zamkowej ruiny renesansowego zamku Wedłów z XIV - XVI w. oraz Kościół pw. Matki Boskiej Nieustającej Pomocy z XIII - XIV w. oraz spichlerz z XIX w. Ponadto warto zwrócić uwagę na:

- kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Barnimiu;
- kościół pw. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny w Brzezinach;
- kościół pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Dominikowie;
- pałac w Brzezinach - obecnie siedziba Domu Pomocy Społecznej;
- zespół dworsko parkowy w Kiełpinie (dwór z oficynami oraz park);
- zespół parkowo pałacowy w Konotopiu (ruina pałac oraz park dworski);
- pałac (Zamek) w Niemieńsku wraz z otoczeniem – obecnie siedziba Specjalnego Ośrodka Szkolno – Wychowawczego;
- pałac wraz z parkiem w Święciechowie,

Gmina Krzęcin:

W gminie Krzęcin na szczególną uwagę zasługują:

- kościół pw. Najświętszego Serca Jezusowego w Chłopowie;
- kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Granowie;
- kościół pw. Św. Jana Chrzciciela w Krzęcinie;

- kościół pw. ŚŚ. Piotra i Pawła w Nowym Klukomiu;
- kościół pw. Św. Józefa Oblubieńca NMP w Objezierzu;
- kościół pw. Św. Trójcy w Rakowie;
- kościół pw. Matki Boskiej Częstochowskiej w Żeńsku;
- park dworski w Mielęcinie;
- pałac wraz z wyposażeniem i parkiem w Przybysławiu.

Gmina Pelczyce:

W Pelczycach zachowały się m.in. założenie klasztorno folwarczne, w którego skład wchodzi m.in. skrzydło zachodnie klasztoru pocysterskiego, spichlerz, stajnia, stodoła, ogrody dekoracyjne, murowane ogrodzenia oraz podziemne relikty średniowiecznego klasztoru oraz nowożytny relikty zabudowy majątku szlacheckiego i domeny państwowej; kościół pw. Najświętszej Marii Panny w Pelczycach z drugiej połowy XIII w.; ratusz oraz budynek szkoły z 1850 r. wzniesiony w stylu neogotyckim. Na uwagę zasługują również:

- kościół pw. Św. Antoniego z Padwy w Będargowie;
- kościół pw. Matki Boskiej Różańcowej w Boguszynach;
- kościół pw. Matki Boskiej Częstochowskiej w Bolewicach;
- kościół pw. Świętej Rodziny w Chrapowie;
- kościół pw. ŚŚ. Piotra i Pawła w Jagowie;
- kościół pw. św. Kazimierza w Jarosławsku;
- kościół pw. Dobrego Pasterza w Krzynkach;
- kościół pw. Św. Trójcy w Nadarzynie;
- kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Niesporowicach;
- kościół pw. Św. Józefa w Płotnie;
- kościół pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny w Sarnik;
- dwór wraz z parkiem w Jagowie;
- park dworski w stylu angielski w Jarosławsku;
- pałac wraz z parkiem w Krzynkach;
- pałac wraz z parkiem Lubianie;
- zespół pałacowo parkowy w Nadarzynie;
- pałac wraz z parkiem w Przekolnie;
- park dworski wraz z ruiną pałacu w Sarniku;
- park dworski wraz z dzieciniec gospodarskim w Wierzchnie.

Gmina Recz:

W Reczu bardzo dobrze zachował się układ starego miasta z obwarowaniami: od zachodu Brama Choszczeńska - zwana inaczej Młyńską, a od wschodu Baszta Drowska z XIV wieczną koroną, znajduje się obok XV - wieczna czatownia ze stożkowym dachem, kamienica tzw. organistówka z przełomu XVIII i XIX w., kościół pw. Chrystusa Króla z XIV-XV w. oraz kamieniczka mieszczańska z końca XVIII w.

Warto zwrócić uwagę również na:

- kościół pw. Św. Józefa w Lubieniowie;
- ruiny kościoła w Nętkowie;
- kościół pw. Niepokalanego Serca Najświętszej Marii Panny wraz z kaplicą cmentarną w Pomieniu;
- kościół pw. Miłosierdzia Bożego w Sicku;
- kościół pw. Przemienienia Pańskiego w Słutowie;

- kościół pw. Św. Józefa w Sokolińcu;
- ruina kościoła w Suliborku;
- kościół pw. Św. Wojciecha w Suliborzu;
- kościół pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Żeliszewie;
- pałac z poł. XIX w. w Pomieniu;
- zespół podworski obejmujący pałac, park pałacowy, dziedziniec wschodni wraz z zabudową folwarczną, dziedziniec zachodni, ogrody użytkowe w Sokolińcu.

W sąsiedztwie większości w/w budowli sakralnych rejestrem zabytków objęte są również cmentarze przykościelne (część już nieczynnych) oraz bramki i furtki cmentarne. Ochroną objęte są również nasadzenia w parkach dworskich i pałacowych.

Rejestr zabytków nieruchomych stanowi **załącznik nr 1** Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Choszczeńskiego.

5.2.12 Zabytki ruchome

Najcenniejsze wyposażenie zachowało się w kościele pw. Najświętszej Marii Panny w Choszcznie. Są to m.in. epitafium nagrobne burmistrza Mikołaja Rebentischa z XV w., epitafium nagrobne kolatorki Elżbiety von Schack z 1787 r., fundatorki dachu kościoła oraz Drzewo Jesego z XIV w., biblijnego ojca Dawida.

W kościołach w Korytowie, Barnimiu, Brzezinach, Dominikowie, Drawnie, Chłopowie, Krzęcinie, Nowym Klukomiu, Rakowie, Żeńsku, Boguszyńcach, Niesporowicach, Pełczycach, Przekolnie, Sarniku i Reczu również zachowały się cenne zabytki ruchome tj. ołtarze, ambony, obrazy, rzeźby, płaskorzeźby, płyty nagrobne, a nawet dzwony.

5.2.13 Stanowiska archeologiczne

Na terenie Powiatu Choszczeńskiego występują następujące stanowiska archeologiczne:

- grodziska w Bierzwniku (Pławienko);
- teren Starego Miasta w Drawnie;
- grodzisko w Grabowcu;
- grodzisko w Korytowie;
- grodzisko w Pełczycach;
- grodzisko w Raduniu (Smoleń);
- grodzisko i ślad osadniczy w Raduniu;
- grodzisko w Reczu;
- teren Starego Miasta w Reczu;
- grodzisko w Rybakach;
- grodzisko w Sławęcinnie;
- grodzisko w Sulinie;
- cmentarzysko kurhanowe w Piaseczniku;
- ślad osadniczy w Piaseczniku.

Rejestr stanowisk archeologicznych stanowi **załącznik nr 2** Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Choszczeńskiego.

5.2.14 Zabytki w zbiorach muzealnych i innych

Na terenie Powiatu choszczeńskiego występują następujące placówki poświęcone historii gmin powiatu:

- Muzeum Ziemi Choszczeńskiej (w Zespole Szkół Nr 1 w Choszczynie);
- Muzeum w Spichlerzu w Drawnie;
- Izba Historyczna w Pełczycach (w Miejsko-Gminnym Ośrodku Kultury).

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego. Analiza szans i zagrożeń

Tabela 4. Analiza SWOT dotycząca stanu dziedzictwa kulturowego.

Lp.	MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
1.	Cenne dziedzictwo kulturowe, znaczna liczba zabytków	Brak miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego
2.	Atrakcyjne położenie geograficzne, walory przyrodnicze i krajobrazowe	Brak możliwości współfinansowania inwestycji ze środków zewnętrznych
3.	Bogata historia regionu	Brak środków krajowych i samorządowych na odrestaurowanie zabytków
4.	Różnorodność krajobrazu naturalnego i kulturowego na terenie powiatu	Słaba infrastruktura turystyczna i obsługa szlaków turystycznych
5.	Dobry stan zespołów sakralnych i budynków użyteczności publicznej	Brak współpracy między jednostkami samorządowymi oraz organizacjami turystycznymi w zakresie wspierania dziedzictwa kulturowego
6.	Silne tradycje narodowe i regionalne oraz świadomość znaczenia dziedzictwa kulturowego sprzyjająca rozumieniu potrzeby zabytków	Brak promocji dziedzictwa kulturowego powiatu
7.		Zły stan zabytków

L. p	SZANSE	ZAGROŻENIA
1.	Rozwój infrastruktury turystycznej w oparciu o obiekty zabytkowe oraz promocja zabytków	Pogarszający się stan techniczny zabytków
2.	Udostępnienie obiektów zabytkowych	Wsparcie zewnętrzne skierowane do zabytków o wysokiej wartości historycznej i kulturowej
3.	Współpraca samorządów, właścicieli i organizacja w zakresie promocji regionu	Mała świadomość społeczna w zakresie wartości dziedzictwa kulturowego
4.	Opracowanie planów działania w tym gminnych programów opieki nad zabytkami	Brak wiedzy i specjalistów w zakresie określania potrzeb i pozyskiwania środków zewnętrznych na prace na zabytkach

5.	Zwiększenie środków na renowację zabytków i ich odtworzenie w zakresie lokalnym, powiatowym, wojewódzkim i krajowym	Niski stan zabezpieczeń obiektów ulegających zniszczeniu
6.	Aplikowanie o środki zewnętrzne na prace nad zabytkami	Podejmowanie jedynie doraźnych rozwiązań w celu zabezpieczenia obiektów
7.	Rosnąca rola samorządu, który włącza w sferę rozwoju lokalnego ochronę zabytków	
8.	Wzrost świadomości krajobrazu kulturowego i obiektów zabytkowych jako produktu turystycznego	

7. Założenia Programu Opieki nad Zabytkami

7.1. Priorytety Programu Opieki nad Zabytkami

Przegląd zasobów dziedzictwa kulturowego oraz zdiagnozowanie stanu zachowania zabytków, przeprowadzone na wstępnym etapie prac nad programem stanowią podstawę formułowania celów i zadań. Ich realizacja powinna doprowadzić do stworzenia wizerunku Powiatu Choszczeńskiego atrakcyjnego dzięki walorom kulturowym na równi z walorami przyrodniczymi, z potencjałem obszarów do zagospodarowania. Za cel perspektywiczny przyjęto:

Zbudowanie skutecznej ochrony i opieki nad zabytkami w celu zwiększenia potencjału kulturowego i turystycznego Powiatu Choszczeńskiego.

Osiąganiu tego perspektywicznego celu mają służyć cele szczegółowe:

Cel 1: Zachowanie dziedzictwa i charakterystycznych cech krajobrazu kulturowego.

Cel 2: Poprawa stanu technicznego zabytkowych obiektów.

Cel 3: Skuteczne zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego dla funkcji kulturalnych i turystycznych.

Cel 4: Edukacja i budowanie społecznej akceptacji ochrony dziedzictwa kulturowego.

Cel 5: Promocja dziedzictwa kulturowego Powiatu Choszczeńskiego.

8. Kierunki działań i zadania służące realizacji celów Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Choszczeńskiego

Realizacja Programu Opieki nad Zabytkami w najbliższych 4 latach będzie kolejnym etapem działań zmierzających do zahamowania procesów degradacji krajobrazu kulturowego, działań sprzyjających poprawie stanu technicznego zabytków i ich zagospodarowaniu na funkcje pozwalające zachować historyczne, artystyczne i naukowe wartości zabytków.

Zaproponowane kierunki działań i zadania nie wyczerpują katalogu przedsięwzięć niezbędnych do uzyskania celu perspektywicznego. Zaproponowane kierunki działań i zadania możliwe do realizacji

na przestrzeni 4 lat uwzględniają możliwości organizacyjne
Choszczeńskiego.

i finansowe Powiatu

W ramach realizacji PPOnZ konieczna jest współpraca i współdziałanie różnych podmiotów: samorządu powiatu i podległych mu jednostek, właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych, wojewódzkiego konserwatora zabytków i innych instytucji ds. ochrony zabytków (Narodowy Instytut Dziedzictwa, Biuro Dokumentacji Zabytków), środowisk naukowych, organizacji pozarządowych etc.

Cel 1: Zachowanie dziedzictwa i charakterystycznych cech krajobrazu kulturowego.

1.1. Kierunek działań – Rozpoznanie i dokumentowanie zasobów nieruchomych.

Zadania:

1.1.1. Zamieszczenie aktualizacji PPOnZ na stronie internetowej Powiatu Choszczeńskiego i Biuletynie Informacji Publicznej.

1.1.2. Zamieszczenie informacji na temat zabytków na stronie internetowej Powiatu Choszczeńskiego oraz w wydawanym przez Powiat Choszczeński biuletynie informacyjnym.

Cel 2: Poprawa stanu technicznego zabytkowych obiektów.

2.1. Kierunek działań – Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.

Zadania:

2.1.1. Prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i budowlanych przy obiektach zabytkowych nieruchomych, będących własnością powiatu, zabezpieczenie i utrzymanie tych obiektów wraz z otoczeniem w jak najlepszym stanie, korzystanie z obiektów w sposób nie powodujących utraty ich wartości. Zapewnienie warunków niezbędnych do przeprowadzania badań oraz dokumentowania obiektów zabytkowych. Obiektami wpisanymi do rejestru zabytków, będącymi własnością Powiatu Choszczeńskiego jest siedziba Domu Pomocy Społecznej w Brzezinach wskazany w rejestrze zabytków nieruchomych pod numerem A-616 oraz siedziba Specjalnego Ośrodka Szkolno - Wychowawczego im. Marii Grzegorzewskiej w Niemieńsku - pałac myśliwski („zamek”) zaewidencjonowany jako zabytek pod numerem A-177.

2.1.2. Wspieranie działań mających na celu montaż systemów zabezpieczeń ppoż. oraz antywłamaniowych dla obiektów najcenniejszych zabytków w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, Powiatowym Inspektorem Nadzoru Budowlanego, Komendą Powiatową Policji w Choszczynie oraz Komendą Powiatową Państwowej Straży Pożarnej w Choszczynie.

2.1.3. Oznakowanie zabytków wpisanych do rejestru zabytków zgodnie ze wzorem znaku informacyjnego na podstawie Rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r.

Cel 3: Skuteczne zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego dla funkcji kulturalnych i turystycznych.

3.1. Kierunek działań - Stworzenie warunków finansowych i organizacyjnych do opieki nad dziedzictwem kulturowym.

Zadania:

3.1.1. Udzielanie dotacji na wnioski zainteresowanych podmiotów na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub budowlanych przy obiektach zabytkowych na terenie Powiatu Choszczeńskiego wpisanych do rejestru zabytków.

3.1.2. Ustanawianie na wnioski Zachodniopomorskiego Konserwatora Zabytków społecznych opiekunów zabytków oraz ich odwoływanie, prowadzenie ewidencji społecznych opiekunów zabytków oraz wydawanie dokumentów potwierdzających pełnienie funkcji społecznego opiekuna zabytków. Jednym z głównych zadań społecznego opiekuna zabytków są działania mające na celu upowszechnianie wiedzy o zabytkach, współdziałanie w tym zakresie z jednostkami samorządu terytorialnego oraz Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków oraz podejmowanie wszelkich działań mających na celu zachowanie ich wartości i utrzymanie w jak najlepszym stanie.

Cel 4: Edukacja i budowanie społecznej akceptacji ochrony dziedzictwa kulturowego.

4.1. Kierunek działań – Edukacja i współpraca z innymi jednostkami samorządu terytorialnego, organizacjami i stowarzyszeniami w sprawie dziedzictwa kulturowego.

Zadania:

4.1.1. Współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego, organizacjami i stowarzyszeniami działającymi w zakresie edukacji dzieci, młodzieży i dorosłych w tematyce ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego.

4.1.2. Współpraca z organizacjami ekologicznymi realizującymi programy służące edukacji przyrodniczej oraz ochronie przyrody.

4.1.3. Współpraca z instytucjami działającymi w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz rozwoju turystyki w Powiecie Choszczeńskim.

Cel 5: Promocja dziedzictwa kulturowego Powiatu Choszczeńskiego.

5.1. Kierunek działań – Upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym Powiatu Choszczeńskiego.

Zadania:

5.1.1. Popularyzacja istniejących tras turystycznych przy zabytkach.

5.1.2. Popularyzacja lokalnych festynów, konkursów dotyczących dziedzictwa kulturowego.

5.1.3. Promocja i upowszechnianie informacji o zasobach kulturowych Powiatu Choszczeńskiego w wydawnictwie i na stronie internetowej Powiatu Choszczeńskiego.

9. Cele Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami

9.1. Instrumenty prawne i instytucjonalne

W celu realizacji niniejszego programu wykorzystane zostaną ogólnodostępne instrumenty określone szczegółowo w programach rządowych i wojewódzkich, a także uwzględnione w prawie lokalnym, tj. dokumentach o charakterze planistycznym i strategicznym dla regionu. Zaangażowane zostaną także środki własne Starostwa Powiatowego oraz gmin wchodzących w skład Powiatu Choszczeńskiego. Ważnym instrumentem będzie także udział Wojewódzkiego Zachodniopomorskiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie oraz innych przedstawicieli instytucji kultury i organizacji pozarządowych zaangażowanych w zachowanie i utrzymanie naszego dziedzictwa kulturowego na bazie ścisłej współpracy pomiędzy wszystkimi przedstawicielami w/w jednostek. Współpraca zostanie nawiązana na podstawie porozumień, umów czy innych dokumentów formalizujących współpracę w tym zakresie.

9.2. Instrumenty finansowe

Obowiązkiem utrzymania obiektu w należyтым stanie technicznym, sprawowanie opieki nad zabytkiem, a w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i innych robót na zabytku jest obowiązkiem osoby fizycznej lub jednostki organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do obiektu. Źródło finansowania może być różnorakie i pochodzić m.in. z budżetu państwa czy też samorządu, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. z 2017 r. poz. 1674 z późn. zm.).

Dodatkowym źródłem współfinansowania przedsięwzięć na zabytkach mogą być dotacje udzielane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Wojewódzkiego Zachodniopomorskiego Konserwatora Zabytków, Ministra Spraw Wewnętrznych-Funduszu Kościelnego, z Funduszy Strukturalnych Unii Europejskiej w ramach działań Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2014-2020, czy też Mechanizmu Norweskiego lub Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru

Gospodarczego. Udział pomocy jednostek samorządowych takich jak powiat reguluje ustawa o ochronie zabytków

i opiece nad zabytkami i może stanowić nawet 100% kosztów niezbędnych do przeprowadzenia w/w prac. Zasady udzielania dotacji na tego typu inwestycje zostaną określone w Uchwale Rady Powiatu Choszczeńskiego.

9.3. Monitoring działania programu

Zgodnie z art. 87. ust 5 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, organem odpowiedzialnym za monitorowanie realizacji Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami ustanawia się Zarząd Powiatu, który co dwa lata przedstawia Radzie Powiatu sprawozdanie z realizacji planu. Sprawozdanie to przekazywane jest także Wojewódzkiemu Zachodniopomorskiemu Konserwatorowi Zabytków w Szczecinie.

Realizując przewidziany ustawą obowiązek Zarząd Powiatu Choszczeńskiego w okresie obowiązywania Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2016 – 2020 przedstawił następujące sprawozdania z realizacji Programu:

- *Sprawozdanie za okres 2016 – 2017 z realizacji „Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Choszczeńskiego na lata 2016 – 2020”;*
- *Sprawozdanie za okres 2018 – 2019 z realizacji „Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Choszczeńskiego na lata 2016 – 2020”*

Należy zaznaczyć, iż kierunki „Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Choszczeńskiego na lata 2016 – 2020 zrealizowane zostały poprzez wspólne działania władz samorządowych, właścicieli oraz zarządców obiektów, organizacji pozarządowych i stowarzyszeń. Ponadto wykorzystano dostępne instrumenty prawne, finansowe i społeczne, które miały na celu zachowanie dziedzictwa kulturowego na terenie Powiatu Choszczeńskiego.

10. Spis załączników

Załącznik nr 1: Rejestr zabytków nieruchomych.

Załącznik nr 2: Rejestr stanowisk archeologicznych.

Załącznik nr 1 Rejestr zabytków nieruchomych								
Miejscowość	Gmina	Powiat	Obiekt	Numer	Nowy numer	Data	Nr dec	Działka
Barnimie	Drawno	Choszczno	kościół NSPJ	189	606	1956-12-08	KI-V-0/190/56	331
Będargowo	Pełczyce	Choszczno	kościół św. Antoniego z Padwy	441	628	1963-12-12	KL.20/71/63	77
Bierzwnik	Bierzwnik	Choszczno	browar gotycki (ruina)	411/92*	1087	1992-09-08	KI.PSOZ-I-5340/39/92	386
Bierzwnik	Bierzwnik	Choszczno	klasztor pocysterski	413/92*	1088	1992-09-10	KI.PSOZ-I-5340/38/92	383
Bierzwnik	Bierzwnik	Choszczno	kościół i klasztor pocysterski (teren)	410/92*	1088	1992-09-05	PSOZ-I-5340/38/92	383,385/1,382/1
Bierzwnik	Bierzwnik	Choszczno	kościół MB Szkaplerznej	412/92*	1088	1992-09-09	KI.PSOZ-I-5340/38/92	383
Boguszyny	Pełczyce	Choszczno	kościół Matki Bożej Różańcowej , otoczenie , starodrzew	590		2010-04-14	DZ-4140/07-2/AR/2010	164
Bolewice	Pełczyce	Choszczno	cmentarz przykościelny, bramki cmentarne, cz. d. parku podworskiego, starodrzew	629		2011-06-07	DZ.5130.13.2011.AR	140/2
Bolewice	Pełczyce	Choszczno	kościół MB Częstochowskiej	554	629	1966-01-17	KI.20/7/66	140/2
Breń	Bierzwnik	Choszczno	kościół z cmentarzem przykościelnym, ob. nieczynnym	1538		2016-06-13	DZ.5130.122016.AR	część działki nr 138
Brzeziny	Drawno	Choszczno	kościół Nawiedzenia NMP	287	608	1958-06-18	KI-V-0/43/58	282/2
Brzeziny	Drawno	Choszczno	pałac	302	616	1958-07-05	kl-V-0/52/58	273
Chęłpa	Choszczno	Choszczno	cmentarz przykościelny	548		2010-03-09	DZ-4140/111-3/K/AR/2009/2010	145
Chęłpa	Choszczno	Choszczno	kościół Matki Boskiej Częstochowskiej	548		2010-03-09	DZ-4140/111-3/K/AR/2009/2010	145
Chłopowo	Krzęcin	Choszczno	kościół NSPJ	401	630	1963-12-05	KL.20/27/63	165

Załącznik nr 1 Rejestr zabytków nieruchomości								
Miejscowość	Gmina	Powiat	Obiekt	Numer	Nowy numer	Data	Nr dec	Działka
Choszczno	Choszczno	Choszczno	kościół Narodzenia NMP	244/79*	614	1979-04-27	Kl.III-5340-R/244/79	209/1
Choszczno	Choszczno	Choszczno	obwarowania miejskie	245/79*		1979-04-27	Kl.III-5340-R/245/79	
Choszczno	Choszczno	Choszczno	szpital (zespół), ul. Niedziałkowskiego	18		1999-12-22	DZ-4200/18/O/99	515,518/1,519,520,521
Choszczno	Choszczno	Choszczno	teren Starego Miasta	48		1955-07-30	Kl-V-0/27/55	
Choszczno	Choszczno	Choszczno	willa w zespole szpitala, ul. Niedziałkowskiego	446	645	1998-03-31	PSOZ-I-5340/11/98	521 obr.6
Chrapowo	Pełczyce	Choszczno	kościół Świętej Rodziny	443	631	1963-12-12	KL.20/73/63Jagów	100
Chrapowo	Pełczyce	Choszczno	park dworski	1681		2017-06-28	DZ.5130.10.2017.AR	109,110
Dominikowo	Drawno	Choszczno	kościół Wniebowzięcia NMP	190	607	1956-12-15	Kl-V-0/191/56	54
Drawno	Drawno	Choszczno	budynek Urzędu Miasta po obrysie zewnętrznych ścian obwodowych , ul. Kościelna 3	1612		2016-12-16	DZ.5130.23.2016.AR	297/2
Drawno	Drawno	Choszczno	kościół MB Nieustającej Pomocy	266	611	1958-01-28	Kl-V-0/1/58	166
Drawno	Drawno	Choszczno	spichlerz ul. Jeziorna 2	249		2006-01-17	DZ-4200/17/O/05/2006	290/2
Drawno	Drawno	Choszczno	teren Starego Miasta	185		1956-11-13	Kl-V-0/183/56	
Drawno	Drawno	Choszczno	zamek (ruiny)	303	646	1958-07-05	Kl-V-0/53/58	302/12
Gleżno	Choszczno	Choszczno	park pałacowy	283/79	879	1979-10-22	Kl.III-5340-R/283/79	60/1, cz. dz. 61, cz. dz. 63/1
Granowo	Krzęcin	Choszczno	cmentarz przykościelny	217		2005-	DZ-4200/86/O/03/2005	73

Załącznik nr 1 Rejestr zabytków nieruchomych								
Miejscowość	Gmina	Powiat	Obiekt	Numer	Nowy numer	Data	Nr dec	Działka
						05-13		
Granowo	Krzęcin	Choszczno	kościół NSPJ	217		2005-05-13	DZ-4200/86/O/03/2005	73
Jagów	Pełczyce	Choszczno	dwór	163		2004-02-06	DZ-4200/4/O/01/2004	10/87, 10/87, 10/91
Jagów	Pełczyce	Choszczno	kościół św. Apostołów Piotra i Pawła /otoczenie/	383		2009-01-27	DZ-4200/01/AR/2009	189
Jagów	Pełczyce	Choszczno	park dworski	283/79	163	1979-10-22	KI.III-5340-R/283/79	10/86,10/87,10/91
Jarosławsko	Pełczyce	Choszczno	kościół św. Kazimierza, cmentarz przykościelny, mur cmentarny, starodrzew	1505		2016-02-01	DZ.5130.06.2016.AR	40/1
Jarosławsko	Pełczyce	Choszczno	park dworski	286/79		1979-10-22	KI.III-5340-R/286/79	186/9
Kiełpino	Drawno	Choszczno	dwór wraz z oficynami	300/79*	584	1990-10-30	KI.III-5340-R/300/79	154/6
Kiełpino	Drawno	Choszczno	park dworski	186	584	2004-12-07	DZ-4200/44/O/03/2004	154/2,154/5,154/8
Klasztorne	Bierzwnik	Choszczno	kościół MB Królowej Polski	497	617	1965-12-22	KI-20/37/65	478
Kolsk	Bierzwnik	Choszczno	chata nr 28 (d.49)	498	618	1965-12-22	KI-20/36/65	125/4
Kołki	Choszczno	Choszczno	kościół św. Teresy od Dzieciatka Jezus /otoczenie/	272		2006-09-05	DZ-4200/76/O/05/2006	45
Konotop	Drawno	Choszczno	pałac/ruina/	321	88	1958-09-12	KI-V-0/74/58	33/15
Konotop	Drawno	Choszczno	park dworski	88		2001-12-06	DZ-4200/33/O/2001	33/15,40/5
Korytowo	Choszczno	Choszczno	kościół św. Stanisława Kostki	286	651	1958-06-18	KI-V-0/41/58	165
Korytowo	Choszczno	Choszczno	pałac	301	604	1958-	KI-V-O/50/58	206/17

Załącznik nr 1 Rejestr zabytków nieruchomych								
Miejscowość	Gmina	Powiat	Obiekt	Numer	Nowy numer	Data	Nr dec	Działka
						07-05		
Korytowo	Choszczno	Choszczno	park przypałacowy wraz z dziedzińcem gospodarczym	604		2010-08-26	DZ-4140/138-3/AR/2010	206/10, 206/17
Krzęcin	Krzęcin	Choszczno	cmentarz przykościelny	216		2005-05-11	DZ-4200/85/O/03/2005	164
Krzęcin	Krzęcin	Choszczno	kościół św. Jana Chrzciciela	216		2005-05-11	DZ-4200/85/O/03/2005	164
Krzymki	Pełczyce	Choszczno	cmentarz przykościelny	316		2007-07-10	DZ-4200/32/O/2007	65
Krzymki	Pełczyce	Choszczno	kościół Dobrego Pasterza	316		2007-07-10	DZ-4200/32/O/2007	65
Lubiana	Pełczyce	Choszczno	pałac	432/95	1174	1995-06-22	PSOZ-I-5340/8/95	42/8
Lubieniów	Recz	Choszczno	kościół św. Józefa	499	632	1965-12-22	KI-20/33/65	2/1
Mielęcín	Krzęcin	Choszczno	park dworski	284/79	1172	1979-10-22	KI.III-5340-R/284/79	cz. 37
Nadarzyn	Pełczyce	Choszczno	cmentarz przykościelny	321/90	601	1990-04-23	KI-III-5345/26/90	47
Nadarzyn	Pełczyce	Choszczno	kościół Św. Trójcy	321/90	601	1990-04-23	KI-III-5345/26/90	47
Nadarzyn	Pełczyce	Choszczno	pałac	292		2006-12-14	DZ-4200/61/O/2006	43/2
Nadarzyn	Pełczyce	Choszczno	park dworski	292		2006-12-14	DZ-4200/61/O/2006	43/2
Nętkowo	Recz	Choszczno	cmentarz przykościelny	326		2007-09-10	DZ-4200/28/O/2007	24
Nętkowo	Recz	Choszczno	kościół (ruina)	326		2007-09-10	DZ-4200/28/O/2007	24
Niemieńsko	Drawno	Choszczno	pałac myśliwski z otoczeniem	177		2004-	DZ-4200/26/O/2004	201/4 obr. Nowa Korytnica

Załącznik nr 1 Rejestr zabytków nieruchomych								
Miejscowość	Gmina	Powiat	Obiekt	Numer	Nowy numer	Data	Nr dec	Działka
						08-19		
Niesporowice	Pełczyce	Choszczno	kościół NSPJ	343	633	1958-09-12	KI-V-0/103/58	15
Nowy Kłukom	Krzęcin	Choszczno	kościół św. Piotra i Pawła	285	662	1958-06-18	KI-V-0/39/58	90
Objezierze	Krzęcin	Choszczno	kościół św. Józefa Oblubieńca NMP /otoczenie/	238		2005-12-02	DZ-4200/9/O/2005	229
Pełczyce	Pełczyce	Choszczno	budynek ul. Armii Polskiej 18	114		2003-02-27	DZ-4200/4/O/02/2003	143/8
Pełczyce	Pełczyce	Choszczno	klasztor pocysterski	344	273	1958-09-12	KI-V-0/105/58	47/21
Pełczyce	Pełczyce	Choszczno	kościół Narodzenia NMP	143	648	1956-07-31	KI-V-0/142/56	157
Pełczyce	Pełczyce	Choszczno	plebania (d. szkoła), ul. Kościelna 7 a	419/93	595	1993-03-15	PSOZ-I-5340/10/93	190
Pełczyce	Pełczyce	Choszczno	poczta Rynek Bursztynowy 4	255		2006-03-15	DZ-4200/15/O/2006	102/5
Pełczyce	Pełczyce	Choszczno	ratusz, Rynek Bursztynowy 2	420/93	596	1993-03-15	PSOZ-I-5340/11/93	102/7
Pełczyce	Pełczyce	Choszczno	założenie klasztorno-folwarczne	273		2006-09-06	DZ-4200/49/O/2006	47/21, 47/22, 47/24, 47/25, 47/26
Piasiecznik	Choszczno	Choszczno	cmmentarz przykościelny	447/98	599	1998-04-20	PSOZ-I-5340/19/98	407/1
Piasiecznik	Choszczno	Choszczno	kościół św. Andrzeja Boboli	447/98	599	1998-04-20	PSOZ-I-5340/19/98	407/1
Płotno	Pełczyce	Choszczno	cmmentarz przykościelny	369/91	598	1991-10-23	PSOZ-I-5340/61/91	60
Płotno	Pełczyce	Choszczno	kościół św. Józefa	369/91	598	1991-10-23	PSOZ-I-5340/61/91	60
Płotno	Pełczyce	Choszczno	zabudowa folwarczna, d. dom rządcy (ob.	1085		2016-	DZ.5130.09.2016.AR	14/10, 14/9 (cz.dz.)

Załącznik nr 1 Rejestr zabytków nieruchomych								
Miejscowość	Gmina	Powiat	Obiekt	Numer	Nowy numer	Data	Nr dec	Działka
			bud. mieszkalny nr 25), podwórze gospodarcze, aleja lipowa dojazdowa			03-30		
Płotno	Pełczyce	Choszczno	zespół dworsko-pałacowo-parkowy	1085		2012-05-18	DZ.5130.09.2012.AR	67
Pomień	Recz	Choszczno	kaplica cmentarna /otoczenie/	406		2009-07-23	DZ-4140/17/K/2009	190
Pomień	Recz	Choszczno	kościół Niepokalanego Serca NMP	402	635	1963-12-05	KL.20/29/63	40
Pomień	Recz	Choszczno	pałac	341/88	647	1988-06-22	KI-I-5340/6a/88	393/2
Pomień	Recz	Choszczno	zespół zabudowy folwarcznej z podwórzem gospodarczym	1613		2016-12-28	DZ.5130.32.2016.IW	393/23
Przekolno	Pełczyce	Choszczno	kościół MB Częstochowskiej	250	884	1957-10-22	KI-V-0/263/57	2
Przekolno	Pełczyce	Choszczno	pałac	327	327	2007-09-28	DZ-4200/58/O/2007	192/3
Przekolno	Pełczyce	Choszczno	park dworski	278/79	327	1979-10-12	KI.III-5340-R/278/79	192/3
Przybysław	Krzęcin	Choszczno	pałac wraz z wyposażeniem	71		2001-07-20	DZ-4200/76/O/2000/2001	36/8
Przybysław	Krzęcin	Choszczno	park dworski	277/79	71	1979-10-12	KI.III-5340-R/277/79	część 36/8
Radaczewo	Choszczno	Choszczno	cmentarz ewangelicki	359/91	1137	1991-04-25	PSOZ-I-5340/29/91	cz. 50
Radaczewo	Choszczno	Choszczno	kościół (ruina)	357/91	621	1991-04-23	PSOZ-I-5340/29/91	50
Radaczewo	Choszczno	Choszczno	park dworski	282/79	605	1979-10-22	KI.III-5340-R/282/79	195/9
Raduń	Choszczno	Choszczno	cmentarz przykościelny , mur ogrodzeniowy, bramka cmentarna	659		2010-07-13	DZ-4140/15-2/AR/2010	93

Załącznik nr 1 Rejestr zabytków nieruchomych								
Miejscowość	Gmina	Powiat	Obiekt	Numer	Nowy numer	Data	Nr dec	Działka
Raduń	Choszczno	Choszczno	kościół MB Szkaplerznej	300	659	1958-07-05	KI-V-0/51/58	93
Rakowo	Krzęcin	Choszczno	kościół Św. Trójcy	320	634	1958-07-05	KI-V-0/63/58	17
Recz	Recz	Choszczno	kamieniczka, Rynek 1	348/91	594	1991-01-30	PSOZ-I-10/91	235/8
Recz	Recz	Choszczno	kościół Chrystusa Króla	259/79*	636	1979-06-04	KI.III-5340-R/259/79	232
Recz	Recz	Choszczno	mury miejskie, Brama Choszczeńska, Baszta Drawieńska	399	1925	1963-12-05	KL.20/25/63	216, 217, 220, 224, 295, 297, 285, 286/7, 322/1, 199/3
Recz	Recz	Choszczno	organistówka, ul. Ratuszowa 6	347/91	597	1991-01-30	PSOZ-I-9/91	230/1 ?
Recz	Recz	Choszczno	teren Starego Miasta	77		1956-02-27	KI-V-0/59/56	
Rzecko	Choszczno	Choszczno	kościół św. Antoniego z Padwy /otoczenie/	318		2007-07-18	DZ-4200/12/O/2007	70,71
Rzecko	Choszczno	Choszczno	pomnik poległych w I wojnie św.	318		2007-07-18	DZ-4200/12/O/2007	70
Sarnik	Pełczyce	Choszczno	kościół Niepokalanego Poczęcia NMP	249	637	1957-10-22	KI-V-0/262/57	95
Sarnik	Pełczyce	Choszczno	park dworski	260	912	1957-10-22	KI-V-O/292/57	94/17
Sarnik	Pełczyce	Choszczno	ruina pałacu, brama wjazdowa z frag. muru ogordzoniowego, fontanna ogrodowa pozostałości	912		2011-09-15	DZ.5130.24.2011.IW	94/17
Sicko	Recz	Choszczno	cmentarz przykościelny	290		2006-11-27	DZ-4200/32/O/2006	23/1
Sicko	Recz	Choszczno	kościół Miłosierdzia Bożego	290		2006-11-27	DZ-4200/32/O/2006	23/1
Sławęcin	Choszczno	Choszczno	kościół MB Ostrobramskiej	485	615	1963-	KL.20/30/63	367

Załącznik nr 1 Rejestr zabytków nieruchomych								
Miejscowość	Gmina	Powiat	Obiekt	Numer	Nowy numer	Data	Nr dec	Działka
						12-05		
Słutowo	Recz	Choszczno	cmentarz przykościelny	489		2009-10-29	DZ-4140/92/K/2009	10/1 ob. 0005 Słutowo
Słutowo	Recz	Choszczno	kościół Przemienienia Pańskiego	403	489	1963-12-05	KL.20/31/63	10/1
Sokoliniec	Recz	Choszczno	cmentarz przykościelny	264		2006-06-14	DZ-4200/31/O/2006	107
Sokoliniec	Recz	Choszczno	folwark	49		2000-07-18	DZ-4200/27/O/2000	133/17,133/18, 79/2,144/3
Sokoliniec	Recz	Choszczno	kościół św. Józefa	264		2006-06-14	DZ-4200/31/O/2006	107
Sokoliniec	Recz	Choszczno	pałac	49		2000-07-18	DZ-4200/27/O/2000	133/2
Sokoliniec	Recz	Choszczno	park dworski	49		2000-07-18	DZ-4200/27/O/2000	133/2
Słoty Klukom	Choszczno	Choszczno	dawny cmentarz przykościelny z starodrzewem	928		2011-09-30	DZ.5130.27.2011.IW	142
Słoty Klukom	Choszczno	Choszczno	kościół Wniebowstąpienia Pańskiego	308	928	1958-07-15	KI-V-0/67/58	142
Słoty Klukom	Choszczno	Choszczno	park dworski	280/79	868	1979-10-20	KI.III-5340-R/280/79	158
Stradzewo	Choszczno	Choszczno	dwór	344/90	603	1990-12-31	KI.III-5340/20/90	230/12
Stradzewo	Choszczno	Choszczno	gołębnik, stajnia - po obrysie murów obwodowych	603		2011-06-22	DZ.5130.16.2011.AR	230/12
Stradzewo	Choszczno	Choszczno	kościół Matki Boskiej Częstochowskiej, cmentarz przykościelny, starodrzew	1424		2015-10-02	DZ.5130.20.2015.AR	236
Stradzewo	Choszczno	Choszczno	park dworski	279/79	603	1979-10-20	KI.III-5340-R/279/79	230/12
Suliborek	Recz	Choszczno	kościół (ruina)	335/90	639	1990-	KL.III-5340/10/90	24/11

Załącznik nr 1 Rejestr zabytków nieruchomych								
Miejscowość	Gmina	Powiat	Obiekt	Numer	Nowy numer	Data	Nr dec	Działka
						07-17		
Sulibórz	Recz	Choszczno	cmentarz przykościelny	345/90	600	1990-07-02	KL.III-5340/9/90	4/6
Sulibórz	Recz	Choszczno	kościół św. Wojciecha	345/90	600	1990-07-02	KL.III-5340/9/90	4/6
Suliszewo	Choszczno	Choszczno	kościół Św. Trójcy	299	609	1958-07-05	KI-V-0/49/58	840
Święciechów	Drawno	Choszczno	pałac	176		2004-08-19	DZ-4200/27/O/2004	144/6
Święciechów	Drawno	Choszczno	park dworski	176		2004-08-19	DZ-4200/27/O/2004	144/6
Święciechów	Drawno	Choszczno	zabudowa folwarczna, podwórze gospodarcze	1230		2014-03-12	DZ.5130.06.2014.AR	cz. dz. 140/6
Wardyń	Choszczno	Choszczno	dwór (ruina)	297/79*	1801	1979-12-13	KL.III-5340-R/297/79	165/32
Wardyń	Choszczno	Choszczno	park dworski	281/79	1801	1979-10-22	KI.III-5340-R/281/79	część 165/32, część 165/1
Wierzchno	Pełczyce	Choszczno	park dworski	287/79	889	1979-10-22	KI.III-5340-R/287/79	381/78
Zamęcin	Choszczno	Choszczno	cmentarz przykościelny	330/90	610	1990-12-31	KI.III-5340/24/90	254
Zamęcin	Choszczno	Choszczno	kościół Niepokalanego Poczęcia NMP	330/90	610	1990-12-31	KI.III-5340/24/90	254
Zieleniewo	Bierzwnik	Choszczno	kościół św. Jadwigi	501	620	1965-12-22	KI-20/34/65	181
Żeliszewo	Recz	Choszczno	kościół Narodzenia NMP /otoczenie/	313		2007-06-29	DZ-4200/13/O/2007	23
Żeńsko	Krzęcin	Choszczno	dawny cmentarz przykościelny, mur ogrodzeniowy, bramka cmentarna , starodrzew	640		2018-06-29	DZ.5130.13.2018.AR	167

Załącznik nr 1 Rejestr zabytków nieruchomych									
Miejscowość	Gmina	Powiat	Obiekt	Numer	Nowy numer	Data	Nr dec	Działka	
Żeńsko	Krzęcin	Choszczno	kościół MB Częstochowskiej	166	640	1956-08-01	KI-V-0/173/56	167	

Załącznik nr 2 Rejestr stanowisk archeologicznych									
Nowy numer	MIEJSCOWOŚĆ	GMINA	OBIEKT	NR W MIEJSC	AZP	Stary NUMER	DATA	NR DECYZJI	DZIAŁKA
36	Bierzwnik (Pławienko)	Bierzwnik	grodzisko	Pławienko, stan. 30	38-15/187	646 (309)	1981-05-12	KI.III-5340/5/81	201
10	Korytowo	Choszczno	grodzisko	3	36-15/4	643	1970-11-21	KI.I.6801/19/70	206/17
	Piasecznik	Choszczno	cmentarzysko kurhanowe	7	34-12/29	741	1972-12-18	KI.I.6801/30/72	778/1 obr. Radaczewo
34	Raduń (Smoleń)	Choszczno	grodzisko	Raduń, stan. 1	37-14/44	640	1970-11-09	KI.I.6108/16/70	697
32	Sławęcin	Choszczno	grodzisko	1	35-13/19	645	1970-11-21	KI.I.6801/37/70	421/2
33	Sulino	Choszczno	grodzisko	Sławęcin, stan. 1	35-13/20	725	1972-08-18	KI.I.6801/7/72	752/1, 751/1, 33/4, 33/11, 33/12, 87 obr. Sławęcin, Stradzewo, Sulino
35	Pelczyce	Pelczyce	grodzisko	1	38-12/59	669	1970-12-10	KI.I.6801/40/70	81
29	Grabowiec	Recz	grodzisko	1	34-15/5	644 (308)	1981-05-12	KI.III-5340/4/81	834/8

Załącznik nr 2 Rejestr stanowisk archeologicznych									
Nowy numer	MIEJSCOWOŚĆ	GMINA	OBIEKT	NR W MIEJSC	AZP	Stary NUMER	DATA	NR DECYZJI	DZIAŁKA
31	Recz	Recz	grodzisko	1	34-14/2	642	1970-11-12	K1.I.6801/31/70	327/1,328/1,329/1,329/3,329/4,332
30	Rybaki	Recz	grodzisko		brak	641 (311)	1981-05-13	K1.III-5340/1/81	73/2